

Kultura

2024

3.

Ročník XXXI.
Bulletin Klubu kultury SN ČR

Mušo Šahman, Sarajevo

Mušo Šahman, Sarajevo

Janáček
170 Piazzetta
Janáčkova divadla
10.00–22.00
Narozeninová oslava
3. července 2024

PŘÁZDNINY JSOU ZA NÁMI A CO MÁME PŘED SEBOU?

Koncem června nás zastihla nepříjemná zpráva. Zemřel předseda Syndikátu Adam Černý. Četli jsme rádi a se zájmem jeho články. Byl výborným novinářem nejen v německé a francouzské oblasti, ale vyznal se i v domácí politice a co bylo pro nás možná nejdůležitější, jak dovedl vést Syndikát, jaké měl organizační schopnosti a vážili jsme si ho pro jeho charakter. Nasadil vysokou laťku.

Adam Černý měl k našemu Klubu vztah, sledoval jeho práci, pravidelně se zúčastňoval našich výročních schůzí, na kterých nás vždy zasvěceně informoval o chodu Syndikátu, o jeho cílech i problémech. Bude nám chybět a budeme na něho s úctou vzpomínat.

V nejbližších dvou číslech našeho časopisu KULTURA budeme sledovat vzpomínkovou literaturu, která vyšla a ještě vyjde k 35. výročí 17. listopadu 1989 a samozřejmě budeme informovat o kulturních událostech. Nebudou to jen výstavy, ale i divadelní představení, hudební produkce a vše, co do kultury patří. Upozorníme vás i na mimopražské kulturní zajímavosti, protože opravdu s hrdostí můžeme říci, že je kulturní život v jednotlivých krajích bohatý a inspirativní.

Počet členů našeho klubu ubývá. Není to pro nezám, ale je to dané i tím, čemu se říká spravedlivý a každému vypočítaný – věk. Proto se s některými našimi členy již bohužel nikdy nesetkáme. Potřebujeme stále rozšiřovat naše řady. Pokud byste věděli o vhodných zájemcích, kteří mají vztah ke kultuře a chtěli by přijít mezi nás, rádi je přivítáme.

Těšíme se na setkávání s vámi v kulturních zařízeních a přejeme vám i vašim blízkým pěkné podzimní dny a bohaté kulturní zážitky.

ZEMŘEL PŘEDSEDA SYNDIKÁTU NOVINÁŘŮ ČESKÉ REPUBLIKY ADAM ČERNÝ

***22. 7. 1950 †29. 6. 2024**

Adam Černý se po vystudování Fakulty sociálních věd a publicistiky v době normalizace nemohl v oboru uplatnit kvůli postojům svého otce, novináře Pražského jara. Pracoval jako noční hlídač v Národní galerii, později byl dělníkem v podniku Geodézie. Od 80. let spolupracoval s redakcí Svobodné slovo, kam po sametové revoluci nastoupil. Začátkem devadesátých let vedl zahraniční rubriku obnovených Lidových novin. Spolupracoval i s Českým rozhlasem a Českou televizí, byl uznávaným komentátorem Hospodářských novin, znalcem evropské politiky, věnoval se především francouzské, německé politice, ale i Evropské unii. Jako redaktor zahraniční redakce Hospodářských novin obdržel v roce 2006 Cenu Ferdinanda Peroutky.

Členem Syndikátu novinářů ČR byl od jeho vzniku v roce 1990. Přestože byl v roce 2009 zvolen jeho předsedou, stále byl aktivním redaktorem Hospodářských novin. Ze své funkce zastupoval náš Syndikát na veřejnosti, byl členem několika novinářských porot a aktivně vystupoval i v mezinárodních novinářských organizacích.

P.S. Každoročně si Adam Černý našel čas, aby navštívil naši členskou schůzi. Svými slovy nám představoval aktuální dění v Syndikátu i jeho problémy a cíle. Seznamoval nás se stavem naší i zahraniční mediální scény. Z jeho vystoupení vyplývala pochvala za činnost našeho klubu i za vydávání našeho klubového časopisu. Poznali jsme ho jako obětavého člověka, který věnoval mnoho svého času nejen nám, ale i dalším regionálním sdružením, podporoval jejich aktivity. Nikdy si nestěžoval na zdravotní potíže, které, jak se ukázalo, byly dlouhodobé a vážné. Výrazných vzhledových změn jsme si všimli i na naší poslední členské schůzi, bohužel konec jeho zdejšího času nastal zanedlouho. Říká se, že „škoda není rozbitého porcelánu, ale dobrého člověka“. O Adamu Černém to platí stoprocentně. Svoji rozvahou a všestranností byl oporou Syndikátu novinářů ČR, naší mateřské organizace.

Za mne osobně – jsem rád, že jsem ho znal a mohl s ním spolupracovat – Aleš Holub

NA ÚMRTÍ ADAMA ČERNÉHO REAGOVAL SYNDIKÁT

Na náhlé a nečekané úmrtí předsedy Syndikátu Adama Černého reagovali místopředsedové organizace, ti svolali mimořádné zasedání Řídícího výboru. Ten na svém zasedání 3. června zvolil na zbývající část funkčního období do června 2025 za předsedkyni organizace Ivanu Šulákovou, kolegyni, která je dlouholetou členkou i místopředsedkyní Syndikátu. Místo ní byl třetím místopředsedou zvolen Vojtěch Boháč, předseda syndikátního Klubu reportérů a reportérek. Klub reportérů a reportérek je zatím nejmladším klubem působícím v Syndikátu, do kterého se hlásí kolegyně a kolegové napříč naší republikou. Rychlá volba nového předsedy – předsedkyně byla nutná, protože některé úkony může zajišťovat a svým podpisem jistit pouze předseda Syndikátu. Nejužší vedení Syndikátu novinářů ČR do nových voleb v roce 2025 pracuje ve složení – předsedkyně Ivana Šuláková a místopředsedové Miloš Šenkýř, Dalibor Zdislav Chvátal a Vojtěch Boháč.

Řídící výbor zorganizoval důstojné rozloučení s Adamem Černým a připravil i kondolenční knihu, která byla k dispozici v kanceláři Syndikátu, do ní se zapsali i členové našeho klubu.

Ještě během prázdnin vyšel Mediažurnál, časopis – zpravodaj Syndikátu novinářů ČR. Jeho první stránka, a nejen ta, byla věnována Adamu Černému, který po mnoho let řídil organizaci, již je náš Klub kultury součástí. Pro nás, kteří jsme Adama znali a měli možnost s ním pravidelně spolupracovat, je až neuvěřitelné, že „ADAM UŽ NEPŘÍDE“ - jak zní titulky úvodního článku druhého čísla letošního ročníku Mediažurnálu od Jaroslava Veise. Vedle textu na sebe strhává pozornost výrazná, až neuvěřitelná kresba Adama Černého od Josefa Blecha. Adama Černého jste mnozí znali osobně, navštěvoval pravidelně naše členské schůze. Je těžké pochopit jeho přehled a rozsah práce, ať jde o jeho novinářskou činnost, vedení Syndikátu, mezinárodní zapojení i vztah k lidem. To vše se zrcadlí v článcích, které v Mediažurnálu vyšly.

Řádné zasedání Syndikátu je svoláno na středu 25. září 2024.

Vážení držitelé legitimací Syndikátu novinářů ČR,

vzhledem k přípravě nových členských legitimací bychom Vás rádi požádali, abyste nejpozději do 30. 9. 2024 odevzdali fotografii Ing. Kostihovi.

S Ing. Kostihou se můžete domluvit na zhotovení fotografie, pokud žádnou vhodnou nemáte k dispozici: standa.kostiha@alipas.cz

Děkujeme za spolupráci,

Výbor Klubu kultury

JAROSLAVA HERCÍKOVÁ

je soliterní básnířkou, která obohacuje genia loci Žižkova, ačkoliv zanechala stopy ze sebe v terénu od Liberce přes Most až po severní Itálii a otisky z prožitého života v těchto místech zůstaly v ní. Vytvořila osm knih, z nichž jedna se stala hrou osudu dvojsbírky. Rozhovor s ní se vinul na pozadí její životní filozofie a vznikl v jejím bytě 12. dubna 2024.

Obálky knih Jaroslavy Hercíkové

Autorské čtení - Jaroslava Hercíková

Vyprovází mě,
zamyká železnou bránu.
A teď polyká klíč! Neví!
Co za zády mám je pryč.
Nevrátím se nikdy z flámu.
Jdu a zvracím zbytky básní.
Přilétají ptáci aby vyklovaly
ten růžový obsah.
Že si s tím dali tu práci,
jsou z nich teď plameňáci.
Já v tom vidím smysluplný obsah.

(Chytat čerta za ocas, Fabio 2021)

Kdy tě napadlo napsat první báseň? V této souvislosti si asociuju Emila Juliše, který vzpomínal, jak svou první napsal, když jel ve vlaku, zhruba po své třicítce. Kdy to spadlo či přišlo na tebe?

Ono to doutnalo odmala, byly to různé vjemy, třeba v přírodě - a jak to vyjádřit jako dítě? Pak jsem ve třinácti třeba ve škole začla číst poezii. Mě poezie okouzila, klasická i světová, a stala se mým oblíbeným čtením. Ale nikdy mě v deseti, ve dvanácti nenapadlo, že bych něco psala. Já jsem si říkala, tady za mě něco vyjádřil, ty pocity, to je tak krásný. Tak jsem byla šťastná, že už to někdo za mě udělal, a říkala jsem si, že tohle nikdy v životě nedokážu.

Ve třinácti jsem tak zkusila, všechno to byly pokusy a omyly, plno papíru. Nebylo to tak, že

jsem něco napsala a lámala to přes koleno, bylo to takový neviný dětský pokus, u kterých zadržalo spousta papírů.

Spíš mě zajímaly mezilidské vztahy v poezii, jak vnímám to, co se děje mezi lidmi, ale krátkou formou, mně se nelíbilo vyjadřovat se popisně, moc, v nějakých jiných útvarech, protože jsem cítila, že jsem ten typ, co se chce vyjádřit v pár větách.

Mě na tom celém překvapovala jedna věc. Když jsem své věci poprvé někomu četla, třeba mým rodičům, jim se to líbilo, jak jsem to vnímala, tak jsem si myslela, že jsem na té správné cestě v tom sebevyjádření tímhle způsobem, protože jsem to vnímala, že každému člověku je jiné a že je nenapodobitelný v poezii to, jak je tam vyjádřena tvoje životní filozofie. I když se narodíme v jednom tejdnu, tak jsme každý zvláštní v prostoru a čase, omezené jistou schopností vnímat a reagovat na skutečnost, na svět.

Já jsem třeba ženská a chlap na to bude určitě reagovat jiným způsobem.

Vycházím i z toho, že nic lidského mi není cizí, že člověk musí pochopit lidské vlastnosti a jeho dění. Opovrhovat něčím je opovržením, hodným se pochopit nebo se aspoň pochopení přiblížit, a tak budu schopna se sama lépe vyjádřit, je to pro mě prostředek ke komunikaci, závažnej. Překvapilo mě právě to, že jsem nemyslela na to, co někdo na mě něco někdy řekne. Jako že jsem řekla jednu větu a teď se mnou musí někdo souhlasit, a nebo že musí být prudká reakce, která by se mi třeba i nelíbila. Když jsem pak měla příznivou reakci, tak jsem si řekla, že je to o tom, že všichni jsme jenom lidi, každý se v tom nějakým způsobem najde, když odhodíš svoje ego. Nechci říct, že ho nemám a že se pohybuju někde u země jako beran.

Kdy ses tedy rozhodla ukázat jiným lidem než rodičům svoji tvorbu?

Pokusy jsem nikdy veřejně neprezentovala, nikdy, ale když už jsem napsala první knížku, tak tam jsou jistý věci, se kterými jsem už souhlasila. Můj vnitřní cenzor mi řekl, že jsem na správné stopě. Je to tak, že jeden den to napíšeš, když to pak přečteš za tejdnu nebo druhý den, když s tím souhlasíš nebo tvoje vnitřní já, tak teprve potom je to to správné.

První knížka vznikla, když jsem se v Praze seznámila s paní, která studovala na Karlově univerzitě a bydlela ve Švýcarsku. Ta řekla, že

se jí moje poezie líbí, vzala si to s sebou a ve Švýcarsku sehnala někoho, doporučila to a oni to vydali. Ta kniha se jmenovala **Modrá tišina**, to byla moje knižní prvotina. Vlastně to nevyšlo ve Švýcarsku, ale v Itálii v Bologni.

A časopisecky?

Ve Vokně, to bylo až po roce 1989, před tím byl pokus ve Vlastě. Já tam něco poslala, voni to celý vzali a předělali, já když jsem to viděla, sbalila jsem se (to jsem tehdy žila v Mostě) a jela do Prahy a řekla jsem jim - kde je ten umělec, kterej to tady takhle vykurvil? Vůbec se divím, kde se ve mně vzala ta síla tam do té redakce jet. A dospěla jsem k závěru, že se takhle dohadovat s někým, to tedy ne. Oni vzali můj motiv, totálně to předělali a napsali, že jsem to napsala já, což vůbec nebyla pravda.

Mohli bychom se dotknout i tvého životopisu.

Tak já pocházím z Liberce, věnovala jsem se sociální práci, žila jsem dlouhá léta v Mostě. Tam jsem měla v divadle i pořad, ale vůbec nevím, kdy to bylo už.

Most a Louny jsou spojené s Emilem Julišem, spojnice mezi tebou a E. Julišem je vydavatel Pavel R. Vejrážka.

No já vždycky litovala, jak byl Emil s Vejrážkou trpělivější, jak dlouho čekal, až mu určitou knížku vydá. Emil na mě působil jak bytost z jiného světa, působil tak dojmem až nepřirozeným, ale když mě pak pozval k sobě domů, tak se se mnou bavil normálně, kolegiálně. Věděl, že píšu poezii, já měla děsnou trému, nevěděla jsem, co bude následovat. Byl hrozně sympatickejší, všude mraky knih, on tam byl uskládněnej mezi knihama, ve mně to setkání zanechalo nadpozemské pocity. Čekala jsem, kdy mu vyrostou křídla. Zvláštní harmonie. Pak jsem Emila viděla v Lounech v Barokním špitále, byl tam Pavel Vejrážka, přivedl Juliše, on sice chodil, vypadal, že je dobrej, ale přeci jen...Já jezdila do Loun za Vejrážkou do jeho antikvariátu u kostela, kde jsem Emila také potkala. Znala jsem jeho pociť, ke kterému jsem měla obrovský respekt. Narážela jsem na ni, byla psaná jinak než moje, nebyl to svět můj, v poezii to u mě není tak, že si můžu člověka a jeho tvorbu oblíbit, protože píše podobně jako já, tak to u mě neplatí.

Já si myslím, že není dobrý při psaní být jako Emil nebyl jako někdo. Byl autenticky svůj.

Když jsi žila v Mostě, tak tam působilo Severočeské nakladatelství, kde byl redaktorem Julišův nevlastní syn Vránek, a tehdy tam vyšly tři Julišovy knihy (Blížíme se ohni, Gordická hlava, Hra o smysl). Zнала jsi je, četla jsi je?

O tom mi ani nemluví, Severočeský nakladatelství. Jednak tam ti dva redaktori strašně chlastali, nabízel mi vodku, to jsem odmítla. Jednak tam měli svoje autory, který ani kdyby nic nenapsali (byli to jejich kamarádi), tak stejně dostali peníze. Mně slibovali hory doly, černej les, ale cejtla jsem, že cejtím určitéj nátlak, manipulaci. Spíš šlo o to, že se tam spíš bude jen pít a kecat než vydávat. Prostě moje povaha jasně rekla: takhle ne!

To vydání Emilových sbírek je snad jediný, za co ho můžu pochválit. Já jsem Vránek poznala ještě jinak než přes svou práci, ale nebudu ho kritizovat, byl mladej a chtěl si užít.

V 80. letech jsem četla Ortena, Juliana Tuwima, měla jsem ty výbory poezie s deskama s recitací, co vycházely v Československém spisovatelství, četla jsem to, poslouchala. Ne, že bych četla jen něco, to je jako hudba, nejprve si poslechněš Beethovena, pak třeba Šavlovej tanec. Já měla pět set knih poezie, teď nemám nic, když se stěhuješ, to nemůžeš tahat. Každý den jsem si řekla – já mám ale chytrý knížky, každéj den se dalo na něco narazit, na ropu v tý knížce, měl jsi radost, že jsi našel to ryzí bez ohledu na to, zda to byl Baudelaire nebo Nezval či Puškin, Wolker.

Zapojila ses do nějakých přátelských širších kruhů, podobně jako třeba bylo společenství Juliš, Sýkora, Mirvald, Linhart?

Tak já byla mnohdy někam pozvaná, mezi malíře, ale rychle jsem zdrhala, často to byli samí chlapi a já ten jedinej ženskéj element. To bylo ještě v 80. letech v Mostě. Věděli, že píšu, vyšel o mně i nějakej článek v novinách. Pak v 90. letech jsem chodila do Vtelna, tam byl Luděk Marks. V divadle jsem měla pořad. Tři herečky dvakrát nastudovaly můj básně za určitý období, jednou v divadle, podruhé ve Vtelně. To bylo v roce 1991, když vyšla Modrá tišina. V divadle byl moderátor, já byla úplně šťastná, jak jsem slyšela tu profesionální recitaci, říkala jsem si, kdo to napsal, to byl někdo jiný než já. Ten moderátor mě vedl na podium. Začli mi říkat, počkejte, až napíšete třetí sbírku. To mi úplně nahánělo hrůzu, to je přeci jako když je člověk malíř, a každý-

ho plátina začíná zase znovu, stejný je to u mě, vždy nová sbírka je nový začátek.

Ten program v divadle zorganizoval kdo?

Když vyšla moje první sbírka Modrá tišina, zašla jsem do divadla, dala jim knížku, oni se na to podívali, nacvičili to, bylo to docela rychlý, asi za dva měsíce to bylo realizovaný.

Stala ses v těchto časech nějakou známější osobností v tehdejším Mostě?

To vůbec. Nikdy jsem nechtěla vyčnívat z řady, chtěla jsem být naopak nenápadná, i když to tak možná nevypadá. Nikomu jsem neříkala, že něco vůbec píšu. Nikdy jsem ale nedělala to, co ostatní, takže když jsem pracovala v sociálních službách, bralo mě okolí jako trochu jinýho člověka, nikdy jsem nedělala to, co ostatní, ale vždycky jsem byla v pohodě, a tím jsem byla nápadná. Když ráno přišly zdravotní sestry do práce, začaly pomlouvat svýho manžela, děti, to já jsem nedělala, přišlo mi to protivný. Našla jsem si variabilitu v kolektivu, když šlo o pracovní věc, zastala jsem se kolegů. Věděli, že čtu, a nechali mě být.

Já jsem se dostala k práci v sociálních službách ještě v Liberci, Vratislavicích, kde jsem vyrůstala, přes svého otce, který mě velmi ovlivnil. On chodil ve svém volném čase pomáhat, spravovat něco do těchto zařízení a vyprávěl mi, jak je třeba těm lidem, co tam žijí, se o ně postarat. Pak jsem pracovala u Jablonce, na to nemám moc dobrý vzpomínky, já byla plná ideálů v devatenácti letech. Pracovaly tam řádové sestry, staraly se o děti, které tehdy měly diagnózu imbecil či idiot, měly hodně nízké IQ, nemohly se o sebe starat, řádové sestry je i mlátily, nadávaly jim, bylo to velmi skličující. Já jsem pacifistka a násilí nemám ráda. Pak jsem to viděla v domově důchodců a dnes v reportážích, co občas sleduju. Já se vůbec nedivím, že k tomu dochází, protože jsem to zažila už tehdy. Ty lidi, co tam dělají, nemají morálku, tam může dělat evičená opice, ale hlavně musí mít morálku.

Mohli bychom se posunout k dalším sbírkám.

To byla **Poprava svatby**. Už nevím to jméno, ale to bylo spojený s tím Vtelnem, to byl někdo z nějaký kapely, nějakéj i redaktor, byla to spíš habaďura na mě, takže jsme to nakonec vydali s rodinou. Potom jsem jako soukromnice pečující v rodinách o potřebné lidi odešla pracovat

do Itálie. Neuměla jsem italsky. Jedna klientka říkala – nevádí, že ošetřovatelka neumí italsky, my si rozumíme beze slov. Já už jsem věděla všechno, co paní potřebovala.

Zнала jsem italskou poezii v překladech. Byla jsem se podívat do domu D' Annunzia, to jsem si říkala, že to byl teda pozér a že ta jeho poezie je o hovně. Já jsem žila a pracovala na severu, ale měla jsem možnost procestovat celou Itálii po galeriích, muzeích. Byla jsem docela zklamaná, byla jsem odkojená klasickejšou italskou malbou, a teď jsem viděla takový množství italského umění, mnoho balastu, byla jsem tím vším až zahlcená.

Další moje knížka byla **Zastrčit, vystrčit**. To už dělal Vejrážka, to byl potrat. Knížku jsem napsala v Itálii a oslovili jsme Pavla. Byla to s ním taková hra, ale moc dlouhá, těch flašek Jack Daniel's, co jsme mu přivezli! Hodně se v tom pak angažovala dcera Bára. Celkem mi vydal šest sbírek. Přišly na řadu sbírky **Šaty s pičou, V ní...**

Pavel dělal grafický úpravy a **Holou holí** doplnil i ilustracema, svejma kolážema. Vymejšel i názvy sbírek. Třeba **Šaty s pičou**, utrhl to vždycky z nějakýho textu a já jsem s tím vždy nakonec souhlasila.

Poslední sbírku Holou holí ti ilustrovala akademická malířka Alena Petříčková.

Alena toužila po tom, aby mohla nějakou mou knížku ilustrovat, nenutila mě nějak násilně, prostě toužila po tom. Často mě zvala do Výstavni síně Antonína Navrátila, která patří Novému sdružení pražských umělců, abych tam četla svoji poezii. No a následně Alena řekla, že její hlavy se budou k mým básním hodit. Já jsem proti němu nic neměla. Nemůžu říct, jestli se inspirovala při své tvorbě básněmi, nebo už to měla hotové dříve a sedělo jí to k tomu. Pak to stejně definitivně vybral Vejrážka, protože všechno dát nemoh. To by bylo hlav, jedna dutější než druhá.

Když to zrekapitulujeme, tak máš celkem osm knih a devět sbírek (dvě sbírky jsou v jedny knize) zhruba za třicet let. To je skoro na sebraný spisy.

No to bych musela mít na to peníze, a to jsem nikdy neměla, vždycky se na to vydávání knížek museli shánět sponzoři a bylo to velmi komplikovaný a náročný, vyslovenej porod až potrat, mnohdy někdo peníze sliboval a pak na posled-

ní chvíli couvnul, dost mi v tom pomohla právě Alena a její manžel Olda Žáček, kterému se moje poezie líbí.

Jak ses vlastně dostala do společenství kolem Nového sdružení pražských umělců?

Já jsem se z různých, hlavně rodinných důvodů rozhodla vrátit z Itálie do Čech, ale už ne do Mostu, ale přestěhovala jsem se do Prahy. Žila jsem na Letný, v Dejvicích, teď bydlím na Žižkově. Měla jsem jedno autorský čtení v Dejvicích a někdo mi řekl, že mám jít do galerie NSPU na Žižkově. Tak jsem tam šla, všichni seděli na zahrádce a tam stála Alena Petříčková, předsedkyně, a já, aniž jsem ji znala, jsem v tu chvíli věděla, že je to ona. Bylo to takové magické setkání, podobné jako s Julišem. Je to určitě víc než osm let. Velmi rád se s Alenou vidíme. Alena je člověk s otevřenou náručí. Cítím intuitivně, že mám jít každý čtvrtěk do galerie, je tam nádherně.

Cítíš nějaké společné umělecké vazby mezi tebou a NSPU?

To zní jak chemické vazby. To si třeba myslíš, jak jste si s někým umělecky blízko, ale to si jen myslíš, ale třeba je to úplně jinak. A malířství? Já jsem ve světě malířství v Liberci vyrostla, bratr byl malíř. Vnímám propojení, jinak bychom se nemohli vůbec bavit.

Hledám nějaké propojení mezi tvou poetikou a poetikou některých členů. Mně tvoje poezie přijde věčná, není fantaskní.

Rekla bych, že moje poezie je hodně meditační, osobní, přemýšlivá. Fantaskní není. Já jsem člověk, který se snaží přidržovat jistý reality, aby mohl žít nějak. Žít někde, abych nežil, to nechci. Nazvala bych svoje psaní jakýmsi prozřením, napíšu a je to hotový, píšu velmi rychle a druhý den se většinou k tomu nevracím, maximálně to přepíšu, kouknu se, jestli jsem neudělala nějaký chyby. Když se mi něco nelíbí, nenechávám to uležet, protože to shnije. První posluchač mé vznikající sbírky je moje dcera Bára. Když necím není úplně nadšená nebo se jí nezdá nějaké slovo, výměním ho nebo úplně báseň vyhodím.

Potřebuješ k tvorbě ticho?

Ani ne, potřebuju hlavně inspiraci. Nepotřebuju žádný podmínky, akorát vnitřní klid a pocit radosti.

Vybudí tě třeba k tvorbě nějaký obraz v galerii?

To je asi správný přirovnání, že chodíš po světě jako po galerii a něco tě vybudí buď hezky nebo dobře, tělo nebo mozek to zpracovává, teprve po tom se možná ozývá nějakým způsobem ve formě inspirace. Báseň je něco, co se zpracuje, co není ihned. Někdo si myslí, že bude mít papír na cokoli a že to je nějaká průkazka ke štěstí, já to vnímám jako otevření se myšlenkám filozofů, pozorování vesmíru. Jako bys věděl a tiše se raduješ. Pořád se něco děje, člověk je proud nějaký energie, která se furt nějak projevuje. Když je stlačována, tak nějak reaguješ. Sebe tak nějak vnímám.

Nesmím být ve stresu. Já jsem vnitřně přesvědčená, že když jseš něčeho plnej, tak se běž léčit, ne psát. Až budeš v pohodě, piš. Mně není blízky, když někdo v popisu skutečnosti nevidí žádné optimismus, vidí věc jen optikou své depresivní nálady. To potvrzuje sám sebe. Když má někdo úctu k životu, musí tam být naděje. Já věřím, že každé ráno začíná nový den. Věřím, že se nějakým způsobem každým novým dnem zlepšuje život, zdánlivě pokažený.

Co společná čtení literátů?

To už nějak neumím, už se mi to vzdálilo, nenaplnuje mě to. Jsem samostatnej člověk, ale přesto otevřeněj. Mně je třeba sympatickej tým, jak píše Krchovskej. Nápravník. Blatný. Ale pak je třeba potkáš na živo a není to ono. Většina těch, co se mi líběj, jsou už mrtvý, a nebo nebudu lítat někde za Krchovským a říkat mu, že se mi jeho poezie líbí. Ono to možná bude působit, že jsem nesnášenlivej člověk. Třeba by někdo trpěl, kdyby poslouchal to moje, a já nechci trpět, když poslouchám někoho, kdo právě vytáhl svoje věci někde ze šuplíčku...Ale když by někdo řekl – přijď, já přijdu, ale nechci se nikam cpát.

Píšeš sama za sebe?

Jsem to jen já, copak můžu psát za nějakou Mařenu od sousedů? Jsem subjekt, autor, míchačka na emoce. Ty mi říkáš, že zdůrazňuju, že jsem ženská, a vis proč? Protože se za to nestydím, uvědomila jsem si, že se mi ulevilo tohle uvědomění.

Nemůžeš tedy v sobě mít ambivalenci, kolísání mezi (třeba tzv. ženstvím a mužstvím)?

Já se plně ztotožňuju se svou rolí, že jsem ženská, jsem na to hrdá, jsem tím šťastná. Nechtěla

bych a nemohla přemýšlet jako chlap, je to pro mě mlhavé a já bych si nikdy nedovolila vcítovat se do chlapa. Nemohla a nechtěla. Já beru věci jednodušejš než ty. Já měla děti velmi brzo a nikdy by mě nenapadlo žádat nějaký výhody od společnosti. Každý jedinec má buď výhodu, nebo handicap, u někoho je výhoda (a nebo handicap), že nemá nohu, u někoho, že má tři.

Myslíš, že je dobrý společensky lidi stimulovat v tom, co jim jde, čím dělají radost těm druhým, rozvíjet je, podporovat je?

Já si vážím každého člověka, který mi vyjádří podporu, včetně tebe. Říkáš, jak bych se cítila třeba v pravěký vesnici? Jako obvaž, jako pomocník lidskej, pohlazení. V každém tom pohlazení by mohla být poezie. Vlastně nevím, jestli bych poezii psala. Nesrážet se je zásada každého živého stáda, když se lidi začnou srážet, to je negativní jev, to je bouřka, to je dobrovolná sebevražda stáda. Každý je v něčem dobrej, ale za dobro nepovažuju, že je někdo dobrej boxer, to je agrese. Tím může někdo i někoho stimulovat, ale to není můj případ, já nestimuluju lidi klackem mezi oči.

Vydáváš u Pavla Vejrážky, předpokládám, že to je vydavatelství, které je tvoje domovské, že jsi tedy neměla ambici být vydávána nějakým více známějším a populárnějším vydavatelstvím?

U Pavla jsem spokojená. Nenapadlo mě jít někde jinam, nemám ráda soutěže.

Co recenze?

Tak dřív to bývalo důležitý. Někaký anotace o mně vyšly, na jednom čtení ve Vinohradský přišel jeden chlap z televize, ten o mně toho přečetl tolik, jak se divila, kde to všude našel. Já žiju nenápadně, vydávám si své knížky, literární periodika o mně nevědí a já vlastně ani o nich, mám asi 12 tisíc lidí na facebooku, kterým se to líbí. Nikam moc nechodím, tři roky jsem měla problémy, ještě se léčím. Pro mě by bylo děsivý někde lítat po redakcích.

Kdybys dostala nabídku číst svou poezii třeba do Brazílie, šla bys do toho? I jako do cesty dalšího poznání?

Šla, ale musel by tam být překladatel a simultánně překládat poezii, to není moc dobrý, to byh radši zůstala v Praze. A poznání? To nemusiš vytáhnout paty z baráku, musíš

mít představivost. Osvícení, který ty bys tam třeba čekal, může přijít i doma, nemá cenu to hledat někde jinde, to musíš mít v sobě. A jestli se spoléháš, že změnou prostředí se změní tvůj pohled a svět, tak takto to já nevidím. Důležitý je to vnitřní. Podle mě to funguje všude velmi podobně, jak jsi na tom vnitřně, vnější prostředí to neovlivní.

Tys byla dlouhý čas v Itálii, takže jsi tam šla vysloveně za prací, ne poznáním prostředí?

Za prací. Přišla z blízkosti mé rodiny, tedy vzdálenější. Samozřejmě, že i tam jsem se něčím inspirovala, ale vlastně nevím čím. Nepišu popisnou poezii, ta totiž klouže po povrchu. Já nejedu někde, že něco čekám, že mě a priori něco tam ovlivní. Já někde přijdu a nečekám vlastně žádný vývoj. Moje poezie je autobiografická. A jaká by měla být? Já jdu tím životem, teču tím životem. Vidím z něj jen kousek.

Pokud by ses dostala do extrémní společenské situace, jako jsou války (Sýrie, Ukrajina, Jugoslávie), mohlo by ovšem nabourat tvé lineární pojetí zkušenosti, mohla bys být vykojená úplnou změnou paradigmatu, je tam dynamická změna, byla bys schopná se k tomu nějak v tu chvíli postavit?

Nemyslím si, že bych nutně musela prožívat tyhle situace, abych mohla nějakým způsobem se k nim vyjadřovat, to můžu i tady z Prahy. I pod statickou hladinou moře se může odehrávat zemětřesení. Nevěřím na to, že by se ti mohlo i tímto zrušit a zlikvidovat vše, cos prožil, to je sci-fi, to je teorie. Pokračuješ v tom, co bylo před tím.

Ptám se proto, že v podobných situacích člověk může ztrácet sílu.

Já píšou poezii, když jsem šťastná a plná síly, to je ta čistá radost, když sílu nemám, tak medituju, snažím se, třeba to vidět není. Psaní mě spíš nabíjí, rozhodně nevyčerpává, jsem v euforii, trvá pak nějaký čas.

Kde ses vlastně setkala poprvé s poezií, kterou bys nazvala poezií?

Já jsem se s ní setkala na zahradě. Já jsem vyrostla v magický zahradě. Bylo tam slunce, tráva, kytky, plno stromů a já. Já tam byla šťastná, to už byla poezie, to vnímání, to vidím jak dneska. Já viděla za tím plotem, že jsou i lidi

zlí. Já jsem si říkala, že já nikdy nebudu zlá. Že svět nemusí bejt zlej, když lidi nejsou svině, to jsem si říkala. Tím jsem se vychovala, tím negativním, když jsem viděla ty zlé lidi a věci, že já zlá nebudu.

V první třídě mě rodiče přihlásili na náboženství, byli tam známí a že já tam taky budu chodit. Já tam byla první hodinu, přijdu domů a říkám – tohle nebude pro mě, protože jak farář začal o dogmatech, tak já už tenkrát pochopila, že to nebude pro mě, že já nechci dogmata. Když máš poetický vnímání, tak nechceš jakýkoliv svazování přijímat.

Já jsem četbu poezie vnímala jako návštěvu galerie, vždycky v tom řádku visí nějaký obraz jako v obrazárně, obraz nebo něco, co mě úplně okouzli.

Na zdravotní škole jsme měli napsat povídku, já učitelce řekla, že to mám v hlavě, jen to hodit na papír, tak jsem jí to řekla a ona mi řekla, že ze mě něco bude, že mám talent. Měla jsem blbej vztah k pravopisu, ale k literatuře, dějepisu, slohu, vyprávění, k mluveným slovu, to mě okouzli. Nevadilo mi recitovat, vadilo mi zpívat nahlas, tak jsem otvírala hubu na prázdno. Tak to nikdo nepoznal. Ale na žádné veřejné soutěži jsem nebyla, jen ve škole jsme recitovali, to bych měla jinak trému.

Zjišťuji správně, že ačkoliv zdůrazňuješ sebe sama jako ženskou autorku, že více než žen autorek – třeba Achmatovou nebo Cvetajevu – jsi byla více čtenářkou spíše autorů?

Tak četla jsem Saphó, ale ta historie, jak tak žili na ostrově Lesbos, to není moje krevní skupina. Nebaví mě moc slučování do skupin, to mě moc nebaví, já nikdy nebyla v žádné straně. Mě rozhoňoval Lermontov a Puškin, tam je všechno, i mezi řádkama. Už se mě neptej na žádnou ženskou, protože mi to možná uniklo, a vidíš, že se bavíme o samejch chlapech básnících, Erbenovi, Máchovi, Bieblovi, Neumannovi, Krchovském, Nápravníkovi, Baudelairovi...ti mi utkvěli v paměti. Když jsem si mohla vybrat mezi Cvetajevovou a Achmatovou a nějakým světově uznávaným básníkem, vyhrál to ten básník, to je jako když já jdu do krámu nebo i v internetovém obchodě, já na něco kliknu a já vyberu to nejdraší, tak to je jako s poezií. V těch třinácti, čtrnácti jsem se seznámila s básníky muži, těmito, brala jsem to bezpohlavně, nebylo to pro mě, že to napsal chlap, bylo to pro mě nádherné.

Autorské čtení - Jaroslava Hercíková

vala nadějí a tu nadějí potřebuji pro to, abych jí mohla někomu dát. Protože stěžovat si a být nešťastný, to může být také poezii, ale pro mě je to hledání naděje, protože každý jedinec je někdy sražen na kolena, ale musí vstát. Můžeš vidět, co chceš, ale je zákonitost, že život je proces, při kterém člověk dělá chyby. Je pravidelně sražen na kolena, ale musíš vidět naději.

Jaký jsi měla asi v pěti letech životní sen?

Nebýt zlým člověkem. Žádnou konkrétnější představu jsem neměla. Ke křídům ideálů musíš mít nějaký nadání nebo sklony. Myslela jsem si, že to není jen tak, že by mě na zeměkouli prskl jen tak. Byla tam ta naděje, že se nechci stát zlým člověkem. Já neměla, čím se chci stát, ale čím se nechci stát. Přezkoumala jsem se, jestli nedělám něco podobného, a že takhle nechci žít. Člověk se něčím stává, tím co má v sobě, už předem, dispozicemi.

Když jde opravdu do tuhého, tak poznáš skutečně, čím jsi tehdy, když musíš svý lidství vyndat.

Dokáže tvoje poezie inspirovat něčí myšlení (o čemkoliv)?

Může se stát u někoho, kdo není zvyklý používat takovej jazyk jako já, kdo nemluví mým jazykem, takže ho to přesto může nějak zaujmout a oslovit jeho duši. Když je knížka vytištěná, netuším, kdo ji bude číst. Ale mám čidla na pozitivní ohlas, oslovuju někde nějakýho člověka, to nemám úplně konkrétně. S někým, s kým mohu komunikovat. Poezie je pro mě pohled na úplně všední věci, ale jiným způsobem, protože máš jistý vyjadřovací schopnosti, který použiješ k tomu, abys popsal naprosto prozaický věci. To jsou pro mě i věci, který nevidíme. Kdybych to mohla vyjádřit obrazem, tak bych musela pomalovat celý velký město a popsat ještě víc papírů... možná. Každý to napsání nebo namalování je jeden další pokus, další výkřik do tmy. Zpěv by byl vlnění, vesmírný šumění, ale možná by to nestačilo.

Nedokázala bych oddělit poezii od svého života. Není to ani tak, že co jsem prožila, protože stále prožívám, teď. Pro mě neexistuje datum, to není pro mě podstatný. Pořád žiju.

Svět bez poezie, to je jako bys byl ze zku-mavky.

Člověk je průtokoměr, proudí energie seshora dolů, zezdola nahoru nebo zevnitř ven, zvenku dovnitř.

Pavel Straka

ný. Poezii je pro mě i Turgeněv a Čechov, slovy, barvitostí. Nebo Lope de Vega Zahradníkův pes. Znáš to? Tam je všechno.

Já když jsem sama začala psát, tak už jsem nechtěla nic číst, to už musely bejt vyslovené třesinky na dortu.

Co je pro tebe poezie v reálném životě?

Poezie ve všem, v tom, že se setkáváš s lidma, že je to ta krása okamžiku.

Co říkáš na to pojetí, že když Byron padl v revoluci, Puškin a Lermontov v soubojích, tak je to jejich plné žití jejich poezie i mimo papír?

To říkáš extrémny, v tom je to napětí, oscilace života. Mezi tím osciluje tragika života. Je to extrém vlastně i u Vančury, že žil tak, že je v tom tragika toho, že se svým způsobem nechal zastřelit pro ideál. Je v tom dynamika života, to napětí. V tom napětí je ta poezie, vždycky chodíš po nějaký hraně. Já mluvím o štěstí, kráse okamžiku, ale ta krása okamžiku, to je okamžik, a to další je hledání dalšího okamžiku, při kterým tě může fakt někdo zastřelit. Nevíš, co se stane. Život je tvůrčí počin, vznik života je zázrak, když bychom to takto nazvali. Tvůrčím životem existuješ.

Tvůj život je tvůrčím činem?

Já jsem optimista. Kdykoliv získám zpátky naději, to je ten boj, tak žiju pro to, abych získá-

OBRÁZKY IVY HÜTTNEROVÉ VE FRANTIŠKOVÝCH LÁZNÍCH

Galerie Brömse, která je v samém centru Františkových Lázní na Národní třídě, připravila výstavu herečky a malířky Ivy Hüttnerové pod názvem „Obrázky“.

Iva Hüttnerová, foto: Jaromír Hampl

Kalendář a kniha, foto: Jaromír Hampl

taz: Kdy jste radši malířkou a kdy herečkou, odpovídala: „Když točím od rána od šesti a přijdu domů v sedm večer, tak bych chtěla být radši malířkou. Když týden sedím doma u malování, tak se těším, až přijdu mezi lidi.“ Nemá ateliér, maluje v pokoji. Zkoušela malovat v ateliéru, ale byla tak odtržená od rodiny, klid v ateliéru byl nezvyklý. Připadala si tak osaměle, že nemohla vůbec malovat. To, že je herečka a k tomu maluje, je ideální kombinace. Když je dlouhé hodiny při malování sama, pak si ráda zahraje nebo jde do divadla. Hüttnerová měla před třemi roky výstavu v Mariánských Lázních. Po pěti letech dělala velkou výstavu olejů v Novoměstské radnici v Praze, v 50, 55, 60 letech. Teď plánuje zmenšit frekvenci na 3 roky. Zajímavý byl dotaz, jak maluje obrázky do kalendáře, zda ví dopředu, který obrázek dá do kalendáře, případně na který měsíc. „Maluji, co mne napadne, v kalendáři je 12 obrázků a titulka. Poslední rok jsem namalovala 15 obrázků, tak jsem 2 vyřadila a pak jsem je rozložila na stole. Manžel, který kalendář připravuje pro technické strážce a vydává ho, udělá výběr. Přitom říká, ty maluješ samou zimu a nemáme nic na léto. Vždycky to nějak nakonec dopadne,“ vysvětluje malířka. Hrozně nerada maluje, když jí někdo řekne, že chce něco namalovat. Třeba nad gauč a na širku. Má ráda obrazy, které mají příběh, Salvatora Dalího, surrealisty a také má ráda, když je vidět na obrazech, že daly práci. K malování ji inspiruje nějaká situace, třeba obrázek, který se jmenuje Když se v Čechách kouřivalo. „Vzpomínám na veličany české kultury, jako Karel Čapek, Rudolf Hrušínský, kteří bez cigára neudělali ani krok, jak by se

V galerii Brömse je to již její druhá výstava, poprvé tu vystavovala před 4 lety. V obrovském vedru byla na vernisáži hojná účast. Za galerii je dvorek s malým jezírkem a sochami, což bylo ideální místo na zahájení. Iva Hüttnerová nejprve pochválila krásnou květinovou výzdobu ve Františkových Lázních. „Všechny, i ty malé záhonky kolem palej, jsou tak dotazené a citlivě udělané. To je jeden z důvodů, proč se sem jako vášnivá zahrádkářka a kytičkářka tak ráda vracím.“ Pak vyzvala hosty, aby se ptali na to, co je zajímá. Současně připomněla historiku z vernisáže v Uničově, kde měla kdysi výstavu. Vernisáž tam zahajoval místní starý pan profesor. Zřejmě nic dlouho nezahajoval, a tak si to chtěl užít. Měl to napsané na stroji, celý štos papírů. Rozebíral podrobně dílo malířky. Ta se divila, co všechno tím myslela. Bylo také obrovské vedro. Všichni se těšili na konec proslovu. Když řečník skončil, upozornil lidi, že je přítomna autorka a že se jí mohou na cokoli zeptat. V první řadě se přihlásila paní s dotazem: „Prosím vás, vrátí se Čenský k rodině?“ V té době byl v televizi seriál Ordinace v růžové zahradě, ve kterém malířka účinkovala. Načež na nynější vernisáži se ozval hlas: A vrátil se? „Ano, všechno dobře dopadlo,“ odpověděla Hüttnerová. Na do-

Iva Hüttnerová, foto: Jaromír Hampl

Iva Hüttnerová

Iva Hüttnerová se narodila se konci roku 1948 v Praze. Její rodiče se záhy rozvedli a ona potom bydlela u babičky a dědečka v činžovním domě s pavlačí na Letné. Ve třinácti začala navštěvovat dramatický kroužek. Studia gymnázia po 2 letech zanechala, vystudovala ale DAMU. Na DAMU byla na koleji s Janem Kanyzou, který maloval obrazy olejovými barvami. Tehdy Iva Hüttnerová zatoužila také malovat. Po absolvování DAMU byla šest let v angažmá v karlovarském divadle. V roce 1970 se vdala za režiséra Ivana Rajmonta, narodil se jim syn Matouš, ale v roce 1976 se rozvedli. V Karlových Varech začala malovat a ve foyer divadla měla v roce 1974 první výstavu. Po návratu do Prahy od roku 1976 hrála v pražském Divadle Na okraji. Odtud v roce 1985 odešla do Divadla S. K. Neumanna, později Divadla pod Palmovkou. V roce 1982 se podruhé vdala za stavebního inženýra Petra Mándla, narodila se jim dcera Klára. První filmovou roli měla ve filmu Dny zrad (1973). Největší roli manželky hlavního hrdiny ztvárnila ve filmu Co je vám, doktore? (1983). Zahrála si i postavu Jolany Lepařové v seriálu Ordinace v růžové zahradě. Byla sedm let moderátorkou magazínu České televize Domácí štěstí. Původní herecké profesi se již moc nevěnuje. Navrhovala i kostýmy, jevištní dekorace a divadelní televizní plakáty. Vydala řadu knih: Domácí štěstí aneb jak si správně v životě vést, Za domácím štěstím, Obrázky z lásky, Vykládací karty, Jak upír Uršulín o zuby a ke štěstí přišel. Každoročně vydává nástěnný kalendář.

Galerie Brömse

Navazuje na duchovní a umělecký odkaz osobnosti Augusta Brömseho. Grafik a malíř August Brömse se narodil v roce 1873 ve Františkových Lázních. Po studiu grafiky a malířství na vysoké škole výtvarných umění v Berlíně působil několik let jako svobodně tvořivý umělec. V roce 1903 se vrátil do Františkových Lázní. V roce 1910 byl August Brömse jmenován profesorem na Akademii výtvarných umění v Praze, kde se ujal vedení jednoho z grafických ateliérů. K jeho žákům patřili například František Podešva, Lev Šimák, Emil Wänke, Mikuláš Galanda. August Brömse zemřel v roce 1925 a je pochován ve Františkových Lázních.

Jaromír Hampl

potkávali u popelníků. Karel Čapek napsal v roce 1925 fejeton o tom, že je pro kuřáky vyhrazen jen jeden vagon ve vlaku. Považoval to za diskriminaci kuřáků,“ vysvětlila malířka. K obrázku Emy Destiniové prozradila, co se o ní dočetla. Pěvkyně si nechala ve dvaceti letech vytetovat hada na nohu, což bylo v té době velmi neobvyklé. Příběh ji zaujal, pak se ještě dočetla, že měla v ložnici kostlivce Ivana a jak k němu přišla. Tak se to vše snaží dát do toho obrázku. To je i příběh obrazu Jan Zrzavý, který právě domaloval Kleopatru. Jde ji někomu ukázat, jak se mu povedla. Zrzavý bydlel na Zámeckých schodech, tak ho malířka namalovala před jeho domem. Z obrázků Ivy Hüttnerové dýchá pohoda a svět starých půvabných časů. Pomocí svého osobitého výtvarného stylu vypráví zajímavé příběhy, humorné, některé i trochu smutné. Na obrázcích jsou elegantní dámy i galantní pánové, ale i všelijaké staré věci, které ráda sbírá. Má ráda pejsky, tak téměř na každém obrázku je namalovaný pejsek. Realizovala víc jak 250 autorských výstav v Čechách, na Moravě, na Slovensku, ve Stockholmu a New Yorku. Její obrazy jsou umístěny ve stálých expozicích naivního umění v Paříži a Hamburku.

Originály jsou neprodejné, ale malířka pošle do galerie reprodukcce. Výstava trvala do 19. září.

POKLADY DOLNÍCH RAKOUS

Mimořádná výstava byla k vidění od 23. března do 15. září tohoto roku v německém Tübingenu. Tamní galerie nabídla milovníkům umění například díla Egona Schieleho, Friedricha Loose nebo Martina Johanna Schmidta. Nechyběly ovšem ani práce současné generace dolnorakouských umělců.

Kurátorky výstavy Nicole Fritzová a Gerda Ridlerová stojí před dílem Margot Pilzové s názvem „Bohyně stvořila Evu“.

Návštěva galerie (Kunsthalle) v malebném německém univerzitním městě Tübingen mě zajímala ze dvou důvodů. Tím prvním byl fakt, že se na vzniku této galerie v 70. letech minulého století podílely Paula a Margarethe Boschovy – dcery významného továrníka Roberta Bosche, po jehož stopách se ve svých reportážích již několik let vydávám.

Druhý důvod spočíval v tom, že Kunsthalle zrovna na letošní sezonu připravila mimořádnou výstavu uměleckých pokladů Dolního Rakouska. Zastoupena tam byla i díla některých autorů, které velmi dobře známe i my v Česku. Příkladem jsou třeba Oskar Kokoschka nebo Egon Schiele.

Tübingenská galerie přichystala tuto expozici v roce evropských voleb. „Pozornost jsme obrátili na naše sousedy z Rakouska. Poklady ze sbírek spolkové země Dolní Rakousy byly takto komplexně v Německu vystaveny vůbec poprvé,“ poznamenala ředitelka Kunsthalle Nicole Fritzová. Právě ona iniciovala tuto meziná-

Pohled na jedno z moderních děl na výstavě „Poklady Dolních Rakous“

rodní spolupráci. K Rakousku má blízko, dříve totiž pracovala jako kurátorka galerie v Kremži.

DLOUHÝCH 250 LET

„Dolní Rakousko není jen kulturní oblast, kterou utvářeli lidé již od starší doby kamenné,“ uvedla ředitelka a hned dodala: „Je to rovněž spolková země s významnou uměleckou sbírkou mezinárodního významu, díky níž se můžeme naučit novým věcem a také si vyměňovat myšlenky o různých mentalitách.“

Výběr pokladů z dolnorakouských sbírek sestával z více než 70 hodnotných uměleckých děl. Nejednalo se pouze o malby. Expozice byla rovněž zaměřena na sochařství, fotografii nebo video.

Mezi nejstarším dílem, které představoval velkoformátový barokní oltářní obraz z roku 1772 od Martina Johanna Schmidta, a nejnovější práci – malbou Franzisky Maderthanerové z roku 2021 - byl rozdíl téměř 250 let. A právě rychlý „průlet“ takto dlouhým časovým obdobím mohli návštěvníci výstavy absolvovat.

LAMAČ ZUBŮ I VÝBUCH SOPKY

Martin Johann Schmidt byl jedním z nejvýznamnějších malířů rakouského pozdního baroka. Většinu svého života strávil v půvabném městečku Stein, ležícím přímo u řeky Dunaj, nedaleko od Kremže. Proslavil se především svými oltářními obrazy, mezi které se řadí například „Svatý Florián zachraňující hořící zámek Stockern“ nebo „Svatý Jan Nepomucký před Pannou Marií ve Staré Bole-slavi“.

Kromě sakrální malby se Schmidt zaměřoval i na malofornátové mytologické výjevy a žánry. Z této kategorie děl byly na tübingské výstavě zastoupeny obrazy „Mladé dívky u věštkyne“ (z roku 1773) a „Lamač zubů“ (1787).

Z Kremže pocházel také další představitel této epochy, malíř Michael Wutky. Žil v letech 1737–1822 a proslavil se jako krajinář. Kromě vyobrazení ideální italské krajiny vytvořil mimo jiné i sérii věnovanou výbuchům sopky Vesuv. V tomto případě se jedná nejenom o mistrovská umělecká díla, Wutky nám navíc – jako na dlani – nabídl dokumentaci významné události. Prostě se postaral o takovou dobu dnešní novinářské fotoreportáže!

Obraz „Mladé dívky u jasnovidec“ vytvořil Martin Johann Schmidt v roce 1773.

SVĚRACÍ KAZAJKA

My ale nyní už přecházíme do další epochy. Biedermeier je považován za jeden z nejcharakterističtějších směrů rakouského umění. Začal se rozvíjet z Vídně, a to po Vídeňském kongresu v letech 1814–1815.

Střední třída nabyla sebevědomí, požadovala politický a společenský vliv. Byla však zatlačena konzervativními politickými silami. Navíc se pomyslná ideologická a ekonomická „svěrací kazajka“ ještě zpřísnila po neúspěšné březnové revoluci ve Vídni v roce 1848.

V reakci na to se buržoazie stáhla do „malého světa“ svého vlastního domova – a i v umění to bylo znát. Objevovala se idealizovaná vyobrazení rodinných setkání, přírodních scén a zátiší, která představovala návrat k rodině a domovu.

Představitelem biedermeieru na výstavě dolnorakouských pokladů byl Friedrich Loos, konkrétně jeho obraz podunajské krajiny z roku 1844 s pohledem na zříceninu hradu Dürnstein a opatství Göttweig. V totožné epoše vznikly i vynikající portréty, jejichž autory byli kupříkladu Anton Romako nebo Ferdinand Georg Waldmüller.

Divka s králíčkem, to je název obrazu, který byl vytvořen okolo roku 1877. Autorem je Anton Romako.

VÍDEŇSKÁ SECESE

Na výstavě v Tübingenu nemohl chybět ani expresionismus. Nelze se tomu divit, Vídeň kolem roku 1900 představovala jedno z center ev-

ropské avantgardy. Jako pulzující hlavní město mnohonárodnostní rakousko-uherské monarchie přitahovala na počátku minulého století umělce z celé Evropy a inspirovala k uměleckým inovacím.

Důležitým odrazovým můstkem pro moder-nu bylo mimo jiné sdružení „Vídeňská secese“, které založila skupina umělců, sochařů a architektů kolem Gustava Klimta. Významnými osobnostmi expresionismu jsou například Leo Putz, Oskar Kokoschka a Egon Schiele, jejichž díla vzbudila rozruch nejen ve Vídni, ale i daleko za rakouskými hranicemi.

A malířky jako Helene Funke a Broncia Koller-Pinell (jejichž díla jsou teprve v současnosti komplexně znovuobjevována a oceňována) si mohly užívat té svobody, že mohou pracovat jako umělkyně.

Dunajská krajina v podání Friedricha Loose. Jedná se o pohled na zříceninu hradu Dürnstein a klášter Göttweig, z roku 1844.

MINUTOVÉ SOCHY

K vidění byla také díla uměleckých skupin milujících utopii (jako ty v 60. a 70. letech). Ty jsou už na současné rakouské umělecké scéně vzácné. Spíše se prosazuje kreativita jednotlivců, kterou nelze vpasovat do žádného korzetu. „Současná umělecká tvorba je stejně pluralitní jako společnost. Různé žánry a směry koexistují, malba má neustále svůj vliv,“ okomentovaly kurátorky výstavy.

Rakouští umělci jako Erwin Wurm (narozen v roce 1954), umělecká skupina GELITIN a Elke Krystufek (ročník 1970) navíc vyvolávají mezinárodní rozruch tím, že se provokativně ptají, co může být umění, a nastavují uměleckému světu zreadlo. Kupříkladu v rámci projektu „One Minute Sculptures“ Erwina Wurma se socha stává participativní akcí. Divák je vyzván, aby se do tohoto díla sám zapojil.

Snímek z projektu Erwina Wurma: One minute Sculptures

Pokud se chcete o projektech tübingské Kunsthalle dovědět více, navštivte internetové stránky www.kunsthalle-tuebingen.de. Galerie je otevřená denně kromě pondělků od 11 do 18 hodin, ve čtvrtek je návštěvníká doba prodloužena až do 19. hodiny.

Jaroslav Paclík

Foto: archiv Kunsthalle Tübingen, archiv Dolnorakouských zemských sbírek, VG Bild-Kunst Bonn a Ulrich Metz

Vystavena byla díla těchto umělců

Ferdinand Andri, Herbert Boeckl, Herbert Brandl, Ferdinand Brunner, Gunter Damisch, The Ladies, Padhi Frieberger, Helene Funke, Gelitin, Anton Hanak, Isolde Maria Joham, Hildegard Joos, Johanna Kandl, Oskar Kokoschka, Broncia Koller-Pinell, Johann Peter Krafft, Maria Lassnig, Friedrich Loos, Franziska Maderthamer, Michael Neder, Hermann Josef Painitz, Sergius Pauser, Leo Putz, Arnulf Rainer, Anton Romako, Egon Schiele, Martin Johann Schmidt, Ferdinand Georg Waldmüller, Erwin Wurm, Michael Wutky

ZÁMEK NA ZÁMKU

Galerie Klatovy / Klenová takto přilehavě nazvala výstavu, kterou připravila ke stému výročí úmrtí Franze Kafky, který je považován za jednoho z nejvlivnějších spisovatelů 20. století. Jeho díla, která dodnes zůstávají aktuální, jsou často zaměřena na existenciální úzkost, byrokratickou absurditu a izolaci člověka. Zabývá se jimi řada literárních vědců, filozofů, sociologů a historiků. Jeho odkaz ovlivnil nejen mnoho spisovatelů, ale jak ukazuje výstava na zámku Klenová, také výtvarných umělců.

Walker März

Jaroslav Valečka

Expozice představuje jejich práce, které inspiroval román Zámek. Je to jeden z vrcholů Kafkovy tvorby, který zobrazuje bezmocný konflikt člověka s nepřístupnou mašinerií moci. Oslovil je natolik, že již dříve zobrazili svébytnými výtvarnými formami vnímání tohoto neobvyklého námětu. Kromě nich je zastoupena skupina mladých umělců, kteří byli na základě své dosavadní tvorby osloveni, aby pro výstavu ztvárnili toto mimořádně pozoruhodné zadání.

Franz Kafka je zobrazen na několika portrétech. Jednou v modrém odstínu, kde rozmlněné obrysy vyjadřují hledající myšlenky, jinde jako starý člověk, který nese tíhu světa. Také v klo-

bouku, na kterém rafička kmitá mezi normálem a genialitou. V různých životních situacích ho vystihuje sada dřevěných figurek. Působivý

Roman Trabura

je obraz Kafka v Izraeli, kde v poušti z kruhových ohraničených děr (bunkrů?) vykukují jen hlavy, jedna z nich je Kafkova. Je to alegorie současné tragické situace?

Zámek představují dřevěné skulptury i obraz obrovské budovy bez střechy s prázdnými prostory a maličkou lidskou postavou před ní. Černobílý půdorys přízemí budovy připomíná labyrint, odkud není cesta zpět.

Ústřední postava románu zeměměřič K. stojí před schodištěm, které mizí v nedohlednu, a rozhoduje se, má-li se po něm vydat vzhůru. Rozpolcená osoba zeměměřiče je znázorněna také sochou rozpůlenou a posunutou v pase. V ruce jí schází důležitá pomůcka geodeta, nemá totiž, kde s ní pracovat.

Na velkém obraze kráčí krajinou zmítanou větrem německý filozof Nietzsche, který podstatně ovlivnil Kafkovo chápání světa. Součástí výstavy je videoartová projekce slovenských umělců, která je mementem zániku umění, kultury a nakonec i civilizace díky nadvládě umělé inteligence.

Vystavené práce silně souzní s kafkovským pohledem na svět a člověka, na rozpory doby, rozpolcenost a frustraci. Na výstavě jsou k vidění obrazy, grafika, keramika, sochy i videoart. Díla jednadvaceti umělců jsou výpůjčky z Alšovy jihočeské galerie, Moravské galerie v Brně, Muzea Kampa, Muzea umění Olomouc, Oblastní galerie Liberec a ze soukromých sbírek.

Pro čtenáře románu Zámek je výstava objevná výtvarným ztvárněním kafkovského vidění světa. Pro milovníky moderního umění může být novým, neznámým pohledem na možnou interpretaci románu. Poslání výstavy ale zcela

Joafina Jonášová

naplňuje zápis návštěvníka z Českých Budějovic: „Nečetl jsem žádný Kafkův román, ani nejsem znalec moderního umění, ale výstava mě pobídla, abych si své znalosti doplnil.“

Michael Smola

MUŠO ŠAHMAN

V rámci kolektivní výstavy, která proběhla na pražské Novoměstské radnici u Karlova náměstí v červenci 2024, *Nového sdružení pražských umělců Spolu 3* bylo představeno (jako hosta skupiny) i jedno drobné plátno *Prijateljstvo bez kraja* (alternativní název *Ona sa sinom*) v Sarajevě žijícího a tvořícího malíře, jehož jméno zní **Mušo Šahman**. Jeho ateliér nelze přehlédnout, pokud půjdete ze staroměstské Baščaršije směrem k Staré pravoslavné chrámu ulicí Mula Mustafje Bašeskije: na mřížích chránících sklo má rozvěšené zářivé svítící obrazy. Když jsem byl poprvé v Sarajevu koncem srpna 2022, jako magnet či voska na zmrzlinu jsem byl vtažen dovnitř a odvážel jsem si jeho dva oleje (i když malíř více pracuje s akrylovými barvami) – folklorně a svým způsobem naivisticky pojatý *Konj i ptica zvana "Zvijer"* a do dětských časů se vracějící *Kravo, mi te volimo*. Už tehdy jsem věděl, že pochází z Černé Hory z oblasti Sandžaku, vystudoval výtvarnou školu v Cetinji a v Bosně žije od roku 2002. Vracel jsem se sem se svými přáteli, kteří si také ze Sarajeva odvezli další jeho práce, v říjnu 2023 a srpnu 2024.

binným surrealismem) a naše kontakty se prohlubovaly. Hovořili jsme o jeho výtvarném vidění, proč je tolik dětských a ještě více dětskýma očima viděných námětů v jeho dílech. Mušo používá dva termíny: *deevoluce* a *nenormální realismus*.

Bylo mi jasné, že jeho vidění a myšlení nachází paralely s mým výtvarným i životním snažením (v mém případě retrográdním a hlu-

Nenormálním realismem myslí, že je to vše svět, jak on ho vidí, jeho vlastní realita, ale ta je pro mnohého pozorovatele neběžná, nepřizem-

ní, dalo by se říci variantu magického realismu a snovosti surrealistů, byť bez jejich psychoanalytického základu. Deevoluce je tomuto přístupu blízko: zapomenout na vlastní psychický vývoj a vrátit se do vyjadřování dítěte v jeho fantazijnosti, nepragmaticčnosti k "primitivnímu" výtvarnému vyjadřování, kterému "chybí" profesorská řemeslnost, dokonalost, manýry a macha.

Mušo působí i jako učitel výtvarné výchovy na dvou sarajevských základních školách a seznamuje s metodikou budoucí pedagogy, všude tam se snaží tento univerzalistický a štěstí vyvolávající přístup vnášet do reality a do hlav lidí kolem sebe. Hodně hovořící je v tomto časté použití žluté barvy slunce, prosvětlující zobrazované hudebníky či kočky smějící se na střeších domů na ně štěkajícím psům.

Druhým Šahmanovým životním a uměleckým polem je reflexe tragických událostí spojených s válkou v Bosně v 90. letech. Už při první návštěvě v jeho ateliéru na mě zapůsobila relativně drobná práce *Srebrenički inferno*, která doputovala nakonec do Prahy v dubnu 2023. Esteticky v tomto tématu pracuje s expresionistickým přístupem, jak barevnými atakami, tak i světem duchů hovořících ze záhrobí jako neukončenou minulostí, přítomnou s námi stále dál. Práci na tomto vysloveně (ne)smrtném poli zesýrovel použitím nerámovaných velkých pláten-plachet. Ty vystavoval v sarajevské galerii Preporod

v únoru až dubnu 2024. Mušo rovněž vytvořil obálku k autobiografické próze své ženy **Sadety Škrijelj – Šahman Mali vojnik** (a také k jejímu dalšímu dílu *Fátima*), které by si zasloužilo přeložit do češtiny, a zpracoval i výtvarně téma haagského soudu, řešícího válečné zločiny po konci bosenské války v 90. letech 20. století.

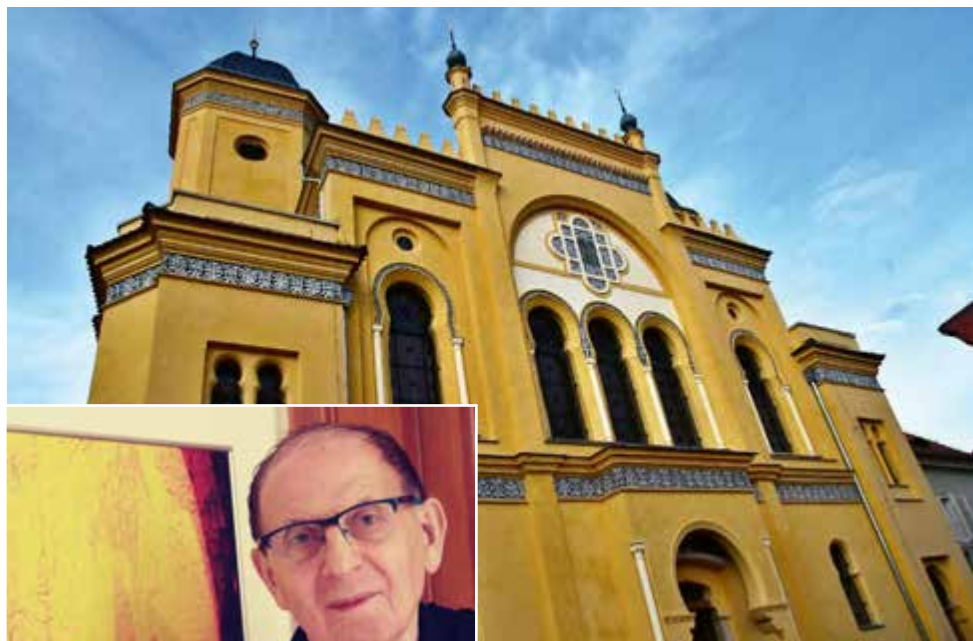
Mušův svět by nebyl zcela pochopitelný bez jeho žité víry, kterou je islám jako náboženství života, světla, humanity, přestože na první pohled v jeho tvorbě nevidíme vysloveně náboženské symboly a figurativní náměty jsou v kontrastu k vnitřní ornamentální výmalbě džamijí.

Ve světě, v němž roste agresivita, hádky, neochota rozvíjet imaginaci a fantazii v neprospekch byrokratismu a technokratismu, obrazy Mušy Šahmana nabízejí kouzla dětství, pohádek, každodenní reality viděné dětskýma očima a snahu vzít si z krutých válečných zážitků to, co nám do života dá naději a barvy než morbiditu a touhu po vendetě.

Text a foto: Pavel Straka
Foto: Mušo Šahmana Miroslav Vavřín

MIROSLAV VAVŘÍN – FOTOGRAFICKÁ REFLEXE GENOCIDY V SREBRENICI V SYNAGOZE V ŽATCI

Fotograf Miroslav Vavřín, který žije v Malé Skále na Jablonecku, cítil potřebu zpracovat ve svém srdci a ve své duši to, že jeho dědeček byl vězněn nacistickým režimem v terezínské Malé pevnosti.

Portrét Mirka Vařina k výstavě Srebrenica

Setkali jsme se spolu začátkem roku 2020 těsně před covidovou epidemií v synagoze v Děčíně, kde jsem jako tehdejší pracovník vzdělávacího oddělení Památníku Terezín uváděl výstavu žákovských a studentských prací, vzešlou z jednoho z ročníků terezínské výtvarné soutěže, a on své práce inspirované Terezínem. Při této příležitosti vystoupila i v Česku žijící a pracující bosenská zpěvačka a pianistka Aida Mujajić se sarajevskými sefardskými písněmi. Její

výstup Mirka tak zasáhl, že když za covidu pokračoval ve svém mapování transgeneračního přenosu a emocionálním dopadu na sebe sama v terezínského prostoru a nakonec v Terezíně své práce, které nejsou dokumentární, ale výtvarnou fotografií, vznikající svým způsobem jako surreálné hledání v podvědomí vzpomínek a vizualizující je v nových prostorech a časech, vystavoval v létě roku 2021, poprosil Aidu, aby jeho výstavu při vernisáži doprovodila zpěvem. Jedna z vystavených fotografií Aidě evokovala události ve Srebrenici. To nás nakonec svedlo dohromady a v říjnu 2021 jsme poprvé odjeli spolu do Bosny, kde Mirek začal zpracovávat tento ostrý řez celé evropské společnosti a zkušenosti 90. let 20. století: nejen vyplutí nacionalismu a autoritativismu (nyní zaplavujícího Evropu a svět), alibismu a neupřímnosti, neduť k životu. Navštívili jsme Tuzlu, Potočari (místo,

kde došlo v červenci 1995 ke genocidě muslimských mužů, spojované v symbolické a širší rovině s nedalekou Srebrenicí) a místa, kam povražděné muže jejich vrazi odvezli a zakopali do země, aby kamuflovali svůj zločin.

Další naše cesty do Bosny vedly do hlavního cíle v Sarajevu v srpnu 2022 a říjnu 2023. Rok 2022 přinesl i první setkání se sarajevským malířem Mušo Šahmanem, který ve své tvorbě mimo dalších témat reflektuje právě i realitu bosenské války 90. let. Ilustroval knihu své ženy Sadety Škrijelj-Šahman Mali vojnika, vracející se k těmto událostem, a vytvořil několik pláten, namalovaných surrealisticko expresivním přístupem. Sám jsem od Muša získal jeho dílo Srebrenički inferno, které Mirek zakomponoval do své tvorby.

Třežbaž bych se mohl považovat za jakéhosi kurátora celého Mirkova projektu, mé umělecké směřování inklinuje spíše k vitalismu, futurismu a surrealismu jako odpoutání se od zátěží prožitků a traumat, Mirek se více drží tíže událostí s kulturou paměti více zaměřené směrem k minulosti než hledání optimismem naplněných vizí, které věří v úspěchy pedagogiky, a motivací lidí směrem k humanismu a většímu se naslouchání. Z výsledků naší spolupráce pak vzešly výstavy (stále se rozšiřující), které na podzim 2022 byly k vidění v Galerii Českých bratří v Mladé Boleslavi, a v červenci 2023 na Malé Skále (obě navštívila i velvyslanc

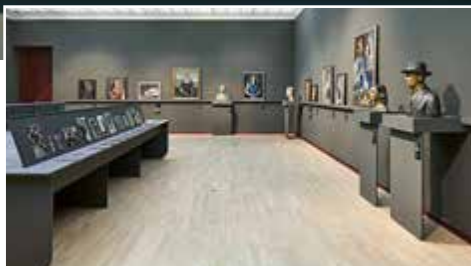

kyně Bosny a Hercegoviny Martina Mlinarević). 5. července 2024 byla v synagoze v Žatci (díky ochotě jejího majitele Daniela Černého) slavnostní vernisáži zahájena zatím poslední výstava autorových – jeho slovy – sendvičových fotografií, kterou mohli návštěvníci prozkoumávat a prožívat do konce srpna 2024.

Pavel Straka
Foto: Miroslav Vavřín

VÝSTAVA NOVÉ REALIZMY V GALÉRII HLAVNÉHO MESTA PRAHY

Cieľom výstavy, o ktorej sa iste bude koncom roku 2024 hovoriť ako o jednej z najzaujímavejších uplynulého roku, je obsiahnuť moderné realistické prejavy rokov 1918–1945. V pár prípadoch siahajúcej do konca štyridsiatych rokov.

Galéria hlavného mesta Prahy pripravila pod kurátorstvom manželov Anny a Iva Habánových z Liberca, rešpektovaných znalcov nemeckého umenia v medzivojnovom Československu, spoločne s kunsthistoričkou Helenou Musilovou výstavu Nové realizmy – Moderné realistické prístupy na československej výtvarnej scéne 1918–1945. Možno si niektorí z jej návštevníkov spomenú na pozoruhodnú výstavu kurátorského manželského páru, Mladí lvi v kleci – Čeští Němci, ktorá vyvolala svojho času pozornosť a za ktorou sa oplatilo zájsť do Liberca. Na túto výstavu nadviazalo tematicky niekoľko ďalších výstav, ktoré nám predstavili túto málo známou kapitolu výtvarného umenia v medzivojnovom Československu.

Scény z kaviarní, zachytenie radosti, ale i odvrátené strany života v meste a na vidieku. Ženská emancipácia, národné menšiny, móda a technológia. To všetko možno vidieť prostredníctvom malieb, sôch, fotografií, filmov, dobových časopisov či reklamy na výstave v moderných výstavných sálach prvorepublikovej budovy. Tristotrinásť umeleckých diel od sto umelcov z domácich, zahraničných

a súkromných zbierok prináša nové pohľady na zažité vnímanie výtvarnej kultúry v rokoch 1918–1945. Návštevníci tu môžu vidieť fotografie Karla Čapka a Josefa Sudka, maľby Jana Zrzavého a Milady Marešovej, sochy Ottu Guttfreuda, ale tiež diela obchádzaných maliarov ako boli liberecký Erwin Müller, Gejz a Schiller z Košíc či kozmopolitná Stredoeurópanka Ilona Singer. Podľa slov kurátorov „Výstava je unikátna nielen v novom pohľade na medzivojnovú éru Československa, ale svojim rozsahom i skladbou diel. Úplne prvýkrát sa vedľa seba v tomto rozsahu stretávajú realistické maľby a fotografie, ale i filmy, sochy a reklama z tohto obdobia“.

V obsahovej rovine sa často jedná o zachytenie moderného života a jeho premeny v súvis-

losti s rozvojom technológie, možnosti cestovania, komunikácie a zábavy. Tieto diela reagujú ako na spoločenský úspech novej etablojúcej sa strednej triedy, tak na páčivé sociálne problémy ekonomicky rozdelenej spoločnosti.

Jedinečnosť výstavy Nové realizmy spočíva v predstavení česky, slovensky, nemecky a maďarsky hovoriacich umelcov a umelcov v rámci jedného výstavného priestoru. Hoci ich delil jazyk, stovky kilometrov ide o paralelné reagovanie na každodenné podnety.

Výstava je rozdelená na pätnásť tematických oddielov, uvedená interaktívnou mapou, stručným prierezom výrazných udalostí českého a slovenského umeleckého prostredia. a projekciami piatich filmov.

Spomenuté sú aj osobnosti ako Emma Mersel, ktorá pôsobila ako profesorka na gymnáziu v Teplíčiach v Čechách a pripravila v sledovanom období niekoľko významných výstav, presahujúcich región. Treba tiež spomenúť jej tragický osud z rasových dôvodov, ktorého cesta viedla cez Terezín do Oswienčimu.

Zaujímavé sú aj niektoré obrazy z Košíc, ktoré zastupujú košickú modernu, o ktorú je

v dnešnej dobe veľký záujem. Vystavený je portrét generála Radolu Gajdu v paradnej uniforme ovenčený legionárskymi vyznamenaniami z prvej svetovej vojny od Sándora Bortnyika. Tento obraz nebýva často vystavovaný a najmä pre historikov je zaujímavý už vzhľadom na neskoršie osudy zobrazeného generála. Mnohé z prezentovaných diel, podobne ako Gajdov portrét neboli od konca vojny z ideologických dôvodov vystavené.

Výstava je zaujímavá aj tým, že poukazuje na to, že u nás pôsobili nielen umelci inšpirovaní francúzskou kultúrou, ale nemeckým či talianskym realizmom.

K výstave pripravili jej tvorcovia zaujímavý sprievodný program, ktorý sa neviaže len na galérijnú priestory.

Výstava bude v rozšírenej podobe pokračovať v Galérii Petra Michala Bohúňa v Liptovskom Mikuláši a vo Východoslovenskej galérii v Košiciach. Vojtech Čelko

NÁRODNÍ GALERIE PRAHA PŘEDSTAVILA EVROPSKÉ MISTRY GRAFIKY MANÝRISMU

Výstava „Od Michelangela po Callota. Umění grafiky manýrismu“, na níž NGP spolupracovala s francouzským Muzeem Louvre, probíhala ve Valdštejnské jízdárně v Praze do 11. srpna 2024. Na výstavě si bylo možno prohlédnout víc jak dvě stovky děl, nejen grafiku, ale i kresbu, malbu a umělecké řemeslo.

NGP, Jacob Hoefnagel podle Jorise Hoefnagela, list z cyklu Archetypa studiaque, 1592, kolorovaný mědiryt a lept,

Manýrismus se zrodil v Itálii z výtvarného jazyka vrcholné renesance a záhy se stal stylem mezinárodním. Pojem manýrismus je odvozen od slova maniera, které v italštině označuje způsob nebo styl. Vyznačuje se rafinovanou elegancí, bohatou fantazií a zálibou v symbolech a skrytých významech. Grafika coby moderní informační médium sehrála v jeho rychlém rozšíření mimořádnou roli. Tato výstava je prvním ze dvou projektů zaměřených na umění grafiky v 16. století, kdy se umělecký styl manýrismus prosadil, které NGP ve spolupráci s Muzeem Louvre již několik let připravuje. „Grafika byla tehdy poměrně mladé médium

a měla spolu s knižtiskem vlastně srovnatelnou roli jako internet ve 20. století,“ vysvětluje Alena Volrábová. „Dříve museli lidé za uměním mnohdy cestovat dlouhé vzdálenosti, skrze grafiku přišlo ale tehdy umění za nimi. Právě v 16. století dosáhla grafika technické i umělecké dokonalosti a začala expandovat. Špičkové příklady z této doby jsou na výstavě,“ doplňuje.

Jde o ojedinělý výstavní projekt nejen proto, že některá z děl nebyla ještě nikdy veřejně vystavena, ale také díky faktu, že k vidění budou práce ze všech tehdejších hlavních uměleckých center: Itálie, Nizozemí, Německa, Čech i Francie. „České publikum poměrně dobře zná

NGP, Jacob Matham podle Hendricka Goltzia, Vorvaň na pláži v Berkhey, 1598.

NGP, Jaro a léto, italský grafik (anonym), 1600. Amsterdam Rijksmuseum.

NGP, Býčí zápasy na nám. sv. Marka, Benátky, vlámský umělec, 17. století

NGP, Castrucci, Krajina s obětováním Izáka, 1603. Kunsthistorisches Museum Wien (nebo zkratku KHM Wien).

umění na dvoře Rudolfa II., ale výstavní projekt zaměřený na grafiku v takových souvislostech se ještě nekonal ani jinde v Evropě,“ říká Alena Volrábová, kurátorka výstavy a ředitelka Sbírkový grafiky a kresby NGP. Díky úzké spolupráci s grafickou sbírkou Muzea Louvre se výstava těší štědré zápujčce z této významné instituce. Především se vzácné kolekce, kterou jí věnoval sběratel umění Edmond de Rothschild. Budou představena díla podle Raffaela, Jana Brueghela, Hanse von Aachen či Bartholomea Sprangera a řady jiných velkých umělců. Vystaveny budou grafické práce mistrů ryteckého umění jako byli Parmigianino, Schiavone, Cornelis Cort, Hendrick Goltzius, Aegidius Sadeler, Jacques Callot a mnozí další. „Moc mě těší, že návštěvníkům nabízíme zcela unikátní příležitost prohlédnout si kresbu Michelangela Buonarrotiho. Žádné jeho dílo nebylo dosud v České republice vystaveno. A protože grafiky a kresby

nejsou dlouhodobě prezentovány kvůli křehkosti a citlivosti na světlo, je pro nás jejich představení veřejnosti vždy výjimečnou událostí, zvláště jde-li o díla tak významných mistrů,“ říká k výstavě Alicja Knast, generální ředitelka NGP. „S klíčovými díly Michelangela, Raffaela, Giulia Romana nebo nádhernou výzdobou francouzského královského zámku ve Fontainebleau se lidé tehdy seznamovali nejčastěji právě prostřednictvím grafických listů,“ vysvětluje kurátorka výstavy Blanka Kubíková.

Výstava byla chronologicky rozčleněna do 9 kapitol: I. Michelangelo a manýristická grafika, II. Smyslná krása, ohlasy Raffaela a Parmigiana, III. Proměna kompozice, IV. Ikonografie, symbol a alegorie, V. Krajina, VI. Nádherna festivit, VII. Úžasný svět, VIII. Ornament a předloha, IX. Zlatý věk grafiky.

V I. oddíle upoutala výmalba Sixtinské kaple Michelanalem Buonarrotim. Stropní fresku

NGP, Cornelis Cort podle Michelangela Buonarrotiho, Náhrobek Giuliana Medicejského Noc a den, 1570, mědiryt, foto Anna Ritterová

Giovanni Castrucim (činný v Praze ještě 1619) založil v Praze prosperující uměleckou dílnu. V ní se technikou **florentské mozaiky** vyráběly z řezaných a leštěných pestrobarevných kamenů a polodrahokamů obrázky květin, ptáků, ale i krajin určené pro výzdobu dvířek kabinetů, povrchu stolových desek. Někdy byly dokonce rámovány jako nástěnné obrazy. Od C. Castrucioho byla k vidění Krajina s obětováním Izáka z roku 1603. Ze sbírek Rudolfa II. se dostala do KHM Vídeň. Hezký je obraz Býčí zápasy v Benátkách od vlámského malíře 17.st. Rytiny jaro a léto byly inspirovány tvorbou severoitalského malíře G. Arcimbolda. Ten se proslavil tvorbou kompozitních hlav z různých přírodnin, které vytvářel pro císaře Maxmiliána II. i pro jeho syna Rudolfa II: zaujal nás kryt zrcátka s vyobrazením Venuše od E. Delaune zhotovený před r.1600, zapůjčený z Louvru. Z umělců působících na dvoře císaře Rudolfa II. jsme si povšimli Krajiny s řekou a kamenným mostem P. Stevense z roku 1610, obraz je v majetku NGP.

Zajímavé bylo i malé cembalo s vplenou grafikou A. Sadelera. S výstavou jsme se rozloučili pohledem na grafiku C. **Corta Náhrobek Giuliana de' Medici** dle Michelangela z roku 1570 z majetku NGP.

Ve Valdštejnské jízdárně exponáty z Národní galerie Praha a z Muzea Louvre doplnila díla zapůjčená z Bibliothèque nationale de France, vídeňské Albertiny, z Kunsthistorisches Museum ve Vídni, z amsterdamského Rijksmuseum, Pinacoteca Nazionale di Siena, Státního oblastního archivu v Plzni – pracoviště Klášter, Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, Moravské galerie v Brně, Národní knihovny ČR, Národního muzea, Sbírek Pražského hradu, Královské kanonie premonstrátů na Strahově, Regionálního muzea v Chrudimi, Národního památkového ústavu a dalších institucí i soukromých sbírek.

K výstavě vyšel katalog v českém a anglickém jazyce.

Hlavní kurátoři: Xavier Salmon (Musée du Louvre), Alena Volrábová (Národní galerie Praha)

Odborné kurátorky: Blanka Kubíková, Alena Volrábová

Druhá výstava v rámci vzájemné spolupráce se uskuteční za rok, na jaře 2025, v Louvru a bude zaměřena na umění spojené s objevováním přírody na dvoře Rudolfa II.

Jaromír Hamp
Foto: archiv NGP, J. Hamp

VÁCLAVA ZOUPLNOVÁ

Malířka Václava Zouplnová se narodila 3. prosince 1950 a celý život spojila s domkem ve Kbelích na okraji Prahy v zahradě, která ji nasměrovala k tvorbě plné až filozofického souznění se světem přírody. Na ni se nedívá jen jako vnější pozorovatelka s odstupem a jako na objekt pouhého chvilkového zájmu pro rozmar, ale jako na hlubokou součást svého života. Doslovně a výslovně leze až do hlíny (v níž archeologové nalézají kosti a pozůstatky našich předků), kořenů, dovnitř polí, trávy a stromů. Její vitalistický a téměř panteistický přístup k světu kolem ní ji naučil zobrazovat plnými smysly, kde tráva pohlcuje, květiny vůni smrdí (ne nepřijemně, ale intenzitou, která pohlcuje,) a kmeny stromů mají kosti, které ční ne jako mementa pro milovníky morbidity, ale naopak pochopení toho, že jsme součástí přírody, z níž jsme vzešli a do níž se vrátíme.

Václava Zouplnová, foto: Pavel Straka

Lebky, foto: Pavel Straka

Skříňka, foto: Pavel Straka

Třebaže byla přijata do nultého ročníku AVU, její přijetí bylo zrušeno, výtvarně pak prošla soukromým školením u malíře Františka Nedvěda. Živila se profesně mimo obor, zvláště administrativou. Prošla dlouhým vývojem, okouzlena fauvismem, symbolismem a expresionismem, od velkých pláten až po téměř miniaturní, pruníkem do biblických (ač není křesťankou), starověkých či středověkých témat (Job, Gilgames, starořecký Faun, inspirovaný Debussyho hudbou, Tanec smrti), od vnějších pohledů na člověka, až dospěla k perspektivě Já jako esence celého lidstva a živých tvorů, přítomných v zobrazované krajině. Jako vášnivá posluchačka nejen tzv. klasické hudby vnímá svět okolo sebe i sluchem, řekněme podobně jako Skryabin vnímal tónovou škálu jako paletu barev, intenzivní sluchové vjemy umožňují nahlížeteli a pronikateli do světa jejích obrazů slyšet tradiční estetikou za hudbu nepovažované šumy a ruchy jako tu nejživější

hudbu, ne jako izolovanou, ale celostní součást světa, do něhož patříme. To však snad již dnes víme nejen díky Johnu Cageovi.

Svět jejího domova, který vyplňuje láskyplné manželství s kaligrafem a sinofilem Zdeňkem Řípou, vizuálně dotváří ji přetvořená skříň vlastní malbou spolu s artefakty tradičních kultur, maskami, šperky, výtvarnými díly kolegů z Nového sdružení pražských umělců, kterého je dlouholetou členkou od 90. let, i drsnosrstý jezevčík Ax.

Pavel Straka

KDE DOMOV MŮJ JE NÁZEV NOVÉ VÝSTAVY VE ZBIROHU

Výstavu připravilo Městské muzeum ve spolupráci s programovým manažerem Západočeské galerie v Plzni Mgr. Jiřím Hlobilem. Výstava do Zbirohu přivádí literární poetiku a výtvarné umělce ze západních Čech.

Mgr. Jiří Hlobil provádí výstavou

Autor výstavy ze soukromých sbírek utvořil kolekci známých i polozapomenutých krajinářů, kteří od třicátých let minulého století až do dnešních dnů mapují krásu české krajiny. Výstava je zajímavá tím, že se jedná převážně o výtvarníky zbirožského regionu. Už samotný název výstavy napovídá, jaký vztah měli a mají malíři ke své rodné zemi i v dobách ohrožení vlasti válkou. Na mysl mně vytane Josef Václav Sládek a jeho básně ze sbírky Selské písně: „Velké, širé rodné lány, jak jste krásny na vše strany, od souvratě ku souvrati jak vás dneska to slunko zlatí! Vlavé žito jako břehy, květná luka plná něhy, na úhoru, v žírné krásě,

pokojně se stádo pase. Nad vámi se nebe klene jako v květu pole lněné, nad lesy jen z modrošíra pára v tichý dešť se sbírá. A jak slunce vás tak zhrívá a jak cvrček v klasech zpívá, v šír i v dál, vy rodné lány, buďte vy nám pozhnány!“

Sládek se vyznal ze své upřímné lásky ke zbirožskému kraji, v kterém se narodil, kam se

vracel a kde strávil i poslední roky života. Obrazy doplňují vitríny s literaturou, která se váže k místnímu kraji. Tak je tu zastoupen J. V. Slá-

dek se *Selskými písněmi a Hlasem domova*, Ladislav Stehlík se *Zemí zamýšlenou*. Hold Brdům složil Jan Čáka v knize *Toulání po Brdech*. Stejnou lásku k tomuto kraji mají i malíři představeni na výstavě.

Malíři

Kolekce krajinářů regionu se prezentuje 31 obrazy. Ladislav Stehlík byl nejen spisovatel ale i malíř, na výstavě jej jeho obraz *Oslov* z roku 1979. Scénický výtvarník Alois Moravec se představuje *Portrétem v krajině* z roku 1922. Od restaurátora a řezbáře Josefa Vaníka je obraz *Pod Radyní* z roku 1943. *Kostel Nejsvětější Trojice v Hořovicích* namaloval autodidakt Václav Šesták v roce 2023. Od Františka Bartoše, malíře Domažlicka, je *Chodský hrad v zimě* z roku 1941. Žák Aloise Kalvody a Antonína Slavička Oldřich Slavík je zastoupen *Podzimní krajinou*. Dva absolventi AVU se zaměřili na krajinu Plzeňska a Pošumaví. Zdeněk Živný se připomíná dílem *Dům u řeky* z roku 1984 a Pavel Maur *Zimou na Plzeňsku*. Mauer v roce 1959 založil v Plzni výtvarnou školu umění, byl jejím dlouholetým ředitelem. Škola vychovala mnoho nadaných umělců a funguje dodnes. Stanislav Bukovský je i spisovatelem, vydal publikace *Příběhy z války a Bojovali za nás*. Ke stému výročí výbuchu bojevecké munice napsal knihu *Plzeň a Bolevec za Velké války*. Jeho obraz *Rusalka u jezírka* z roku 2006 představuje Rusalčino jezírko ve Vysoké u Příbrami. Skladatel Antonín Dvořák si nádhernou okolní krajinu oblíbil a jezdil sem více než dvacet let. K jezírku vzniklému po těžbě rašeliny často chodil a bylo inspirací k jeho neznámější operě *Rusalka*. František Eisenreich vystudoval pražskou Akademii výtvarného umění v ateliérech J. Obrovského a M. Švabinského, u něhož absolvoval. Ilustroval více než čtyřicet knižních titulů. V jeho krajinářském díle se často uplatňovala dominantní hradu Radyně, figurální malba zachycovala žánrové výjevy ze života dětí. Jeho dílo reprezentuje na výstavě *Říp* z roku 1942. Učitel výtvarné výchovy a přítel grafika Josefa Váchala, Josef Hodek, zaujme obrazem *Předjaří v Brdech* z roku 1947. Blovičský rodák Jaroslav Šafara-Šafařík vytvořil v letech 1929-1938 řadu vynikajících portrétů významných plzeňských osobností. *Blovičské panorama* je z roku 1921. Otakar Strýhal vešel ve známost jako „malíř brdské krajiny“. Žil ve svém domě v obci Dobřív. Tvořil olejomalby krajiny z okolí Zbirohu,

Rokycan a Berouna. Jeho obrazy zachycují poetiku brdských lesů, roubených stavení, lidové i sakrální architektury. Na výstavě je obraz *Zima na Rokycanskou*. Středoškolský profesor, grafik, scénograf a ilustrátor knih Bohumil Krs se soukromě učil u A. Němejce, vystudoval umělecko-průmyslovou školu v Praze. Proslavil se především svými ilustracemi ke knížkám Jaroslava a k povídkám Otakara Batličky v Mladém hlasateli. Upoutá jeho obraz *Žně u Starého Plzeňce*. Bedřich Anderle v Kalvodově krajinářské škole v Běhařově získal základy malířského kumštu. Vlastnil Špillarův malířský vůz, který získal od svého učitele malíře A. Kalvody. Byl členem SVU Marold v Praze. Od roku 1954 se téměř výhradně věnoval krajinomalbě na Šumavě. Z té doby je i obraz *Zámeček u Domažlic*. Architekt, projektant, malíř, grafik Svatopluk Janke vystudoval Vysokou školu architektury v Praze a současně se vzdělával v soukromé malířské škole A. Kalvody. Od roku 1940 pracoval jako projektant a vedoucí ateliérů Národního výboru města Plzně a Stavebního podniku města Plzně. Vypracoval 150 stavebních a interiérových projektů většinou pro město Plzeň. V realistické malbě zobrazoval městskou architekturu, krajinu v Pošumaví a na Rožmitálsku. Obraz *Vesničky motiv* je z roku 1944. Hned 3 obrazy z nejbližšího okolí Zbirohu jsou od Jiřího Volmuta: *Zbirožský zámek od podhradí* 1994, *Podzim na Světovině* 1995 a *Cesta nad zelenou louku nad Františkovem* 1994. Mgr. Jiří Hlobil se na závěr chopil kytary a zahrál několik krásných písní. Vernisáž měla jako obvykle hodně návštěvníků, zúčastnil se i starosta Zbirohu Ing. Josef Štícha, MBA a samozřejmě nová ředitelka Muzea Mgr. Lucie Šavlíková. Na odchodnou dostal každý návštěvník faksimile původního textu písně *Kde domov můj* podepsanou J. K. Tylem. Výstava byla v muzeu od května do 20. 8. 2024. Výlet do Zbirohu se vyplatí, můžete navštívit nejen Městské a Sládkovo muzeum s výstavou, ale i Zámek tří císařů a Expozici požární ochrany. Historii požární ochrany je věnována plocha 4500 metrů čtverečních se 130 kusy velké techniky, vstup do expozice je volný. Jediné muzeum profesionálních hasičů v ČR nabízí historickou i novodobou hasičskou techniku a výstroj od poloviny 18. století. Protože začínají růst houby, můžete výlet zakončit návštěvou lesa.

Jaromír Hampl
Foto: Městské muzeum Zbirohu, J. Hampl

VÝROČÍ 70 LET OD ZALOŽENÍ ZÁPADOČESKÉ GALERIE V PLZNI

Západočeská galerie v Plzni slaví v letošním roce 70 let od svého oficiálního založení. Ke svým sedmdesátinám nejen sobě, ale především svým návštěvníkům nadělila nové moderní webové stránky, nové logo a výstavu, která byla až do konce června k vidění na venkovních panelech ve Smetanových sadech před budovu Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje.

Výstavní síň Masné krámy, aktuální podoba

Nové webové stránky spustila Západočeská galerie v Plzni na konci května. Web je připraven kompletně v novém moderním designu a s novými funkcemi. Kromě responzivity má zjednodušenou strukturu pro snazší orientaci návštěvníků. Uživatelé mají k dispozici interaktivní kalendář akcí, nový katalog sbírek s možností filtrování, příležitost přímého nákupu vstupenek na výstavy a akce galerie a také nový e-shop. Stránky v moderním tmavém designu navrhl pro ZČG renomovaný grafik Jan Dienstbier.

Vernisáž výstavy 70 let ZČG

sbírek ZČG, která – jak pevně doufáme – budou moci návštěvníci již brzy obdivovat ve stále expozici v nové budově Západočeské galerie v Plzni,“ podotkl náměstek ZČG pro vnější vztahy Ondřej Kozibratka, který byl spolu s kurátorem ZČG Petrem Jindrou autorem této výstavy. Návštěvníci si na panelech mohli připomenout nejúspěšnější výstavy, nahlédnout do činnosti galerie, prohlédnout si nejzajímavější akvizice i vydané publikace. Výstavu bylo možné zhlédnout do 30. června.

Výstava Kubišta-Filla v Masných krámcích

Galerie současně nechala upravit své logo, které je modernizovanou, odlehčenou podobou stávající značky. Jedná se o čtvrté logo v historii Západočeské galerie. Autora prvního loga se vypátrat nepodařilo, pod druhým logem je podepsán známý český výtvarník Karel Svoboda. V pořadí třetí a také současné nové logo vytvořil významný český grafik Robert V. Novák. Všimaví návštěvníci jej už mohli zaregistrovat na výstavě *Očima Franze Kafky: Mezi obrazem a jazykem*, výstavu je možné zhlédnout ve výstavní síni Masné krámy do 28. 10. 2024.

„Výstava 70 let Západočeské galerie ukazuje, kolik kvalitní práce má tým Západočeské galerie za sebou, proto bych rád všem svým kolegům poděkoval. Zároveň mě díky patří i mým předchůdcům, Oldřichu Kubovi a Janě Potužákové, kteří mají velké zásluhy na směřování Západočeské galerie. Galerii bych k jejím sedmdesátinám popřál řadu dalších skvělých výstav, kvalitních akvizic a především moderní a důstojné zázemí pro její sbírky, návštěvníky a zaměstnance,“ shrnul ředitel Západočeské galerie v Plzni Roman Musil.

„Západočeské galerii k jejímu výročí ze srdce gratuluji. Jsem velmi rád, že se jí daří tak kvalitní výstavní projekty, které přesahují hranice našeho kraje a pomáhají tak propagovat celý Plzeňský kraj. Samozřejmě jí také přeji, aby již brzy mohla

Masné krámy - historické foto, archiv ZČG

První ředitel ZČG Oldřich Kuba (vlevo) a Jan Zrzavý před Kubištovým obrazem *Paridův soud* v Západočeské galerii v Plzni, 25. listopadu 1968

své cenné sbírky představit návštěvníkům v nové budově, na jejíž realizaci intenzivně pracujeme,“ uvedl hejtman Plzeňského kraje Rudolf Špoták.

Jaromír Hampl

Foto: ZČG

OBRAZY ROZPTYLU A TRANSPARENCIÍ

Pod týmto názvom predstavila Galéria Nová Síň v Prahe v prvom letnom mesiaci výstavu slovenského sklomaliara Pala Macha. Docent Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave, ročník 1965, začínal študentské roky v Novom Bore na sklárskej učňovke, pokračoval v Kamenickom Šenove na strednej umeleckopriemyselnej škole a vysokoškolské vzdelanie absolvoval na Vysokkej škole výtvarných umení v Bratislave. K doplneniu vzdelania v deväťdesiatych rokoch nasledovali študijné pobyty vo Francúzsku. Patrí k najoriginálnejším súčasným slovenským sklárom a je známy najmä svojim novátorským prístupom. Výnimočnosť jeho pozície spočíva v tom, že sa dlhodobo zaujíma o maľbu na skle a v skle. V tejto oblasti dosiahol pozoruhodné výsledky. Je maliarom a sklárom súčasne Pohybuje sa na pomedzí dvoch disciplín maliarstva, ktoré je disciplínou voľného umenia a skla, tradične považovaného za úžitkové. Vystavoval na mnohých miestach bývalého Československa, ale aj v zahraničí.

K terajšej pražskej výstave sám povedal: „Nie je mojim úmyslom odprezentovať každý sklenný obraz samostatne, rovnako ako nie je mojim cieľom vyrozprávať každý príbeh. Spôsobom inštalácie sa snažím navodiť atmosféru jednoty a celku, ktorého sú obrazy súčasťou. Sú to obrazové situácie rozptýlené, niekedy obrazy úmyselne zamlčané.“

V sprievodnom texte k výstave kurátori okrem iného píšú, že „za povšimnutie stojí, že sa v názve vyskytujú samé množné čísla, obrazy sú v množnom čísle, pretože existuje mnoho druhov obrazov. Obrazy, ktoré ukazujú okrem seba samých aj niečo iné, ako to, čo sme videli a potom sú obrazy, ktoré ukazujú toto iné ako niečo čo ešte nebolo videné, alebo aj niečo, čo sa možno ani nedá vidieť. A napokon sú aj obrazy, ktoré okrem ukazovania rôznych foriem iného ukazujú aj spôsoby a postupy ukazovania toho iného“.

K širokému záujmu Pala Macha patrí aj poézia, je autorom dvoch zbierok Strelné modlitby a Mesiac na červeno.

Nie je to prvá výstava Pala Macha v Prahe. Tí návštevníci jeho výstavy, ktorí majú nielen radi nielen jeho tvorbu, ale aj umelecké spracovanie skla a šírku možností ktoré ponúka, mali zase príležitosť vidieť niečo iného, čo rozširuje obzory a dojem krásna.

Vojtech Čelko

UNGELT, TANEČNÍ HODINY 2024

Jedním z nejvýraznějších pražských divadel je Divadlo Ungelt Milana Heina. Jeho Kamenná scéna nabízí komorní inscenace, ve kterých můžeme vždy vidět řadu předních hereckých osobností.

Stejně tak je tomu v romantické konverzační komedii amerického dramatika Marka St. Germaina zařazené v současném repertoáru. Představení s titulem Taneční hodiny v překladu Pavla Dominika, režii a scéně Pavla Ondrucha, choreografii Berrak Yedek a kostýmech Aleny Schäferové neustále sklízí úspěchy.

Diváky těší, že text vážného tématu je provázen humorem s řadou vtipných point. V roli Everta vystupuje významný a oceňovaný divadelní i filmový herec Miroslav Táborský. Vedle něj v úloze Sengy divadelní a také filmová herečka Petra Nesvačilová, známá i jako režisérka dokumentů. Nevelké jeviště divadla, v této hře navíc téměř bez mobiliáře, vyčleňuje prostor jen pro nedbalou postel a jako rekvizita stačí přehrávač s melodiemi West Side Story.

Na posteli tráví nešťastný čas s nožní ortézou tanečnice Senga Quinnová. V chmurném dni ji nečekaně navštíví Ever Montgomery. Soused, univerzitní profesor environmentálních věd, jenž je postižený Aspergerovým syndromem autismu. Právě ho čeká slavnostní ocenění

jeho práce, jenže spojené s tanečním večírkem. Bezradný vědec neumí tančit, a navíc je postižen nepřekonatelným problémem jakéhokoli doteku. Senga vyhovět nechce, ale posléze respektuje jeho naléhání. Na jevišti se začíná odvíjet cesta k zázraku. Přes doteky, šampaňské, políbení, objetí a tanec učenec zažije i svůj první sex. Senga u Everta postupně a trpělivě překonává nástrahy autismu a upřímným sbližováním se z obou tak odlišných osob nakonec stávají přátelé. Ačkoli ona odmítá společný tanec na oslavě, Evert nakonec překvapí a jeho povinný tanec s ním odtančí. A i když po oslavě odjíždí sama, na scéně zůstává vítězně roztančený autistický vědec.

Miroslav Táborský v této roli dokáže sugestivně a autenticky zpodobit vědce uzavřeného do svých stálých stereotypů. Kreativní dikci podpoří uvěřitelnou řečí těla i grimasou. Petra Nesvačilová z profesionální pohybové dynamiky tanečnice bez potíží plynule přechází do diváky dojmajících empatického výrazu. Přesvědčivě ovládá všechny momenty výstupu.

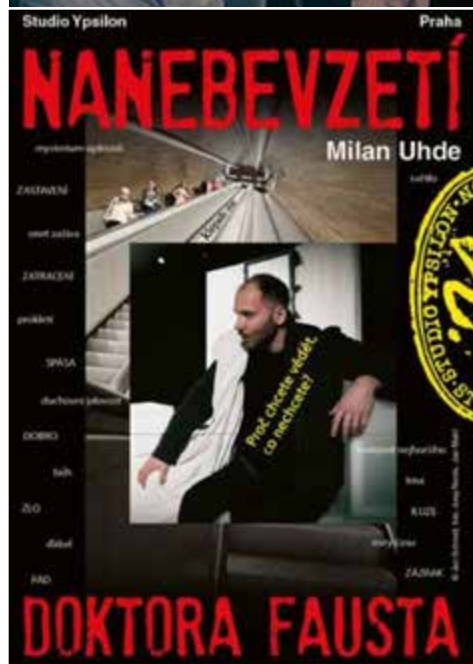
Příběh naznačuje naději, že důvěra a komunikace mohou být mentální pomocí k otevření i u tak zvláštního postižení. V rozhovoru s Charlesem Giulianem

Mark St. Germain uvádí, proč se k citlivému tématu autismu vrací: „Stačí se podívat na seznam známých osob, které jsou nebo byly autisty – od Billa Gatese až po Thomase Edisona. Jde o lidi, kteří jsou stoprocentně zaměřeni na to, co dělají, a takto popisujeme většinu skutečně kreativních lidí.“

Mgr. Bedřiška Terezie Brůhová

PREMIÉRA HRY MILANA UHDEHO NANEBEVZETÍ DOKTORA FAUSTA V YPSILONCE

Studio Ypsilon pokračuje v oslavě životního jubilea a v červnu obohatila repertoár této legendární pražské scény, která své šedesátiny připomněla například výstavou YPSILONKA! v Domě fotografie, inscenace Nanebevzetí doktora Fausta. Ve světové premiéře nové hry Milana Uhdeho herci s ypsilonským humorem svádějí odvčký souboj Dobra a Zla v nás. Jak Freud pravil, to není kabaretní koncept, to je reálný souboj naší mysli s naším podvědomím.

Všichni máme svého Mefistofela. Příběh Fausta je starý, ale v každém z nás přítomný. Dostali jsme svobodu a s ní i pokušení. „Když se nedopustíš chyby, nic nepochopíš,“ říká Mefisto. O vzniku hry a proč si vybral postavu Fausta autor Milan Uhde prozradil: „Faust je mé staré téma od roku 1967, kdy mi režisér Alfred Radko vyprávěl o svém

záměru zobrazit goethovského hrdinu jako prvního novodobého pachatele pokusů na lidech. Myslel to prý dobře, dopadlo to zle. Žádná z postav hry není jednoznačně záporná ani kladná. Faust je sice zločinec, ale je to podivuhodný zločinec, který se zločinů dopustil jednak pod Ďáblovým vlivem, ale také s Božím souhlasem. Je to komedie pro něžný, jemný úsměv plný pochopení. Není to legrace k popukání, ale je to komedie svého druhu. Hra o zlu, které je ovšem záměrně připraveno, vhozeno jako míč. Je to pátá verze hry. “ Za hru Zázrak v Černém domě získal Milan Uhde Cenu Alfréda Radoka za nejlepší českou hru roku 2007. Hru uvedlo s velkým úspěchem divadlo Na zábradlí v režii Juraje Nvoty.

Režisér hry Juraj Nvota vybavil v úvodu hru zápisem, který podle něj vznikl během čtení knihy Vášně mysli od Irvinga Stona o životě Sigmunda Freuda: „Když Freud viděl Krále Oidipa, uvědomil si, že v člověku existují dvě mysli a fungují nezávisle na sobě. O konfliktu mezi Bohem a Ďáblem se dočetl mnoho, hlavně v Goetheho Faustovi, ale zápas mezi Dobrem a Zlem vždy chápal jen jako literární a náboženský koncept, ve své povaze ryze symbolický. Po Oidipovi mu poprvé porozuměl. Bůh je vědomá, logická, zodpovědná část mysli, ta síla, která člověka vyvedla z moře, z jeskyně a proměnila ho v rozumnou tvořivou bytost. Ďábel je nevědomí, zloduch v nás, který čeká na příležitost, aby začal závidět, pomlouvat, klamat, škodit, ničit, krást, vraždit. Na takto prokletém místě se neuchytí věda, kázeň, rozum, civilizace, ani umění.“

V režii Juraje Nvoty, nepřehlédnutelné osobnosti současného divadla a filmu, který se tímto vrátil do Ypsilonky po dvaceti letech, exceloval v titulní roli doktora Fausta herec Jan Večeřa. Zdařile mu sekunduje Mefistofeles Petra Vrška. Další role ztvárnili Paulína Labudová, Barbora Skočdoplová, Jaroslava Kretschmerová, Jan Bradáč, Dominik René, Roman Janál, Martin Janouš a Jan Jiráň.

Postavu doktora Fausta popsal jeho představitel Jan Večeřa: „Je to člověk, který má dobré úmysly a směřuje k nim, ale k tomu, aby je uskutečnil, si pomůže peklem. Jak se říká, cesta do pekla je dlážděná dobrými úmysly. A to si myslím je na lidi největší chyták, protože já přeci chci udělat něco správně, chci udělat něco dobrého, ale přítom se nadělá hodně zlého. A to je přeci obrovská past. Myslí si, že se to týká leckoho z nás.“

Scénu navrhl Tomáš Rusín, který se věnuje

návrhům interiérů, architektuře a scénografii. Za své architektonické a scénografické návrhy získal významná ocenění (Grand prix Obce architektů, Cena Alfréda Radoka, DOSKY). Jako scénograf dlouhodobě spolupracuje s režisérem J. Nvotou, s nímž vytvořil řadu představení v pražském Divadle Na zábradlí, v bratislavském divadle Astorka, v Městském divadle Brno a ve Slovenském národním divadle.

Autorkou velmi působivých kostýmů, souznicí s inscenací, je jeho manželka Zuzana Štefánková – Rusínová, pochází z Martina. Je absolventkou SUPŠ Uherské Hradiště (užitá malba) a DAMU (alternativní a loutková scénografie). Manželé vytvořili dokonale kompatibilní podobu inscenace.

Autory hudby jsou Miloš Štědroň, Dominik René, kteří již dlouho spolupracují s Ypsilonkou, a herec Ypsilonky Jan Bradáč. Barbara Skočdoplová se postarala o pohybovou spolupráci. Zakladatel, ředitel a dlouholetý umělecký vedoucí Ypsilonky Jan Schmid zemřel v pondělí 3. června ve věku 87 let. Jana Schmidova v divadle připomíná plakát s jeho fotografií a kondolenční kniha. „Nejnádhernější pošetilec Jan Schmid se premiéry bohužel nedožil, ale věřím, že bude s námi. Ze všech divadelních šéfů, které znám i neznám, byl jediným, kdo by dal takové hře šanci,“ řekl Milan Uhde na tiskové konferenci.

Jaromír Hampl, Foto: Studio Ypsilon

NAJNOVŠIA KNIHA ČESKÉHO AUTORA O SLOVENSKÝCH DEJINÁCH

Kniž o histórii národov a krajín, čo nie je vždy to isté, nájdeme na knižných pulkoch neúrekom. Vydanie knihy o histórii tak blízkych národov, akými Slováci a Česi sú, povedzme slovenské dejiny tu v Českej republike, alebo české dejiny na Slovenku, nie je každodenná záležitosť, preto si zaslúžia, aby sme na ne upozornili. Najnovšou knihou v tejto oblasti, sú Dějiny Slovenska od Jana Rychlíka, ktoré vydalo nakladateľstvo Vyšehrad. Už obálka, na ktorej je reprodukován korunovačný sprievod Márie Terézie v Bratislave, z roku 1741 od Johanna Herza k tomu priam vyzýva.

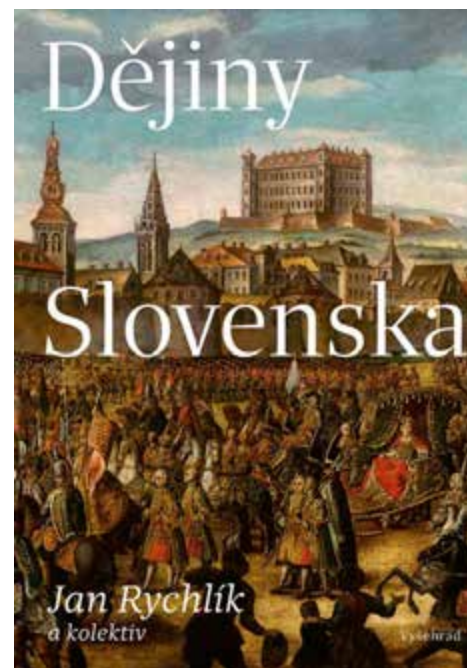
Nie že by tu, v Čechách, neboli dostupné knihy o slovenských dejinách. Kto sa zaoberá dejinami Československa, nemôže obísť Slovensko, ktoré bolo jeho súčasťou. Či pôjde o jednotlivé témy, kolektívne alebo autorské práce v jednej osobe, spomeniem len knihu Dějiny Slovenska od niekdajšieho riaditeľa Historického ústavu SAV Dušana Kováča. Kniha vyšla už v štvrtom, prepracovanom vydaní v Nakladatelství Lidové noviny. Potvrzuje skutočnosť, že v Čechách o slovenské dejiny stále záujem je. Ide o preklad knihy, ktorá bola objednaná pre veľkú edíciu Dějiny států v Nakladatelství Lidové noviny, a predstavuje dejiny jednotlivých krajín či regiónov.

Jan Rychlík

Rychlíkova kniha je iná. Sú to dejiny Slovenska, ale napísané pre českého čitateľa. Nie sú len dejinami Slovákov ako národa, ale históriou územia, v dnešnom geografickom chápaní. Okrem úvodu a záveru kniha obsahuje šesťnásť kapitol, v ktorých sleduje slovenský národný

príbeh od Samovej ríše, Veľkomoravského štátu, Cyrilometodskú misiu, príchod Maďarov a stredovekú Uhorskú monarchiu. Pozornosť sa dostáva zrodu slovenského národného povedomia a neľahkému presadzovaniu sa slovenského národa v rámci multinacionálnej

Uhorskej monarchie. Jadrom knihy sú kapitoly o moderných dejinách Slovenska, vrcholiace získaním samostatnosti v roku 1993. Autor pokračuje udalosťami troch dekád novej Slovenskej republiky, až po voľby v septembri 2023 a vytvorenie ostatnej vlády Róberta Fica. Je obdivuhodné, že dokázal držať prst na tepe doby. V tomto patrí obdiv aj nakladateľstvu Vyšehrad, že knihu tak rýchlo vydalo.

Kniha je zaujímavá v mnohých smeroch, nie je mojou úlohou vyrozprávať jej obsah, ale chcel by som upozorniť z môjho pohľadu na jej pridanú hodnotu. Vysvetľuje, alebo búra pre českú verejnosť niektoré zafixované kliše, prečo na niektoré osobnosti a udalosti je iný pohľad na Slovensku, ako v českých krajoch. Poviem len dve mená Žigmund Luxemburský a Matej Korvín. Pričom som len v stredoveku. Upozorňuje, na historické udalosti, napríklad na normalizáciu po 1968 prečo je iný náhľad na Slovensku a iný tu, v Čechách. Toto obdobie na Slovensku nie je tak jednoznačne negatívne prijímané ako v Čechách. Prečo boli na Slovensku po-augustové stránice čistky oveľa miernejšie? Prečo niektoré témy nerezonovali u českej verejnosti a mali dôležitý význam pre

slovenskú? Prečo je povedzme Gustáv Husák na Slovensku dnes vnímaný síce rozporuplne, ale rozhodne nie len negatívne? Prof. Rychlík je vo verejnosti známy aj ako odborník na dejiny rozdelenia a zániku Českej a Slovenskej federácie, lebo zastával v tom čase významnú úlohu poradcu predsedu českej vlády Petra Pitharta. V tejto súvislosti mi nedá ako historikovi povedať, aká škoda, že za posledných tridsať rokov českí a možno viac aj slovenskí premiéri necítili potrebu pohovoriť si s niektorými z historikov. V pamäti mi ostávajú slová prof. Viléma Prečana, raz hovoril o Bund Deutscher Historiker, ktorého názory kancelár Helmut Kohl pozorne počúval, keď sa pripravovali zmluvy s krajinami bývalého východného bloku.

Nielen po zániku federácie, ale hneď v prvých dňoch sa povedať kritických týždňoch a mesiacoch, čo si ľudia zvykali na nové pomery Jan Rychlík upozorňoval na problémy praktického života ľudí na moravsko-slovenskej hranici, ktorých osudy ani v Prahe ani v Bratislave nezaujímali natoľko, aby ich riešili. Samozrejme, čas a nutnosť dali veci do poriadku ešte pred vstupom obidvoch krajín do Európskej únie, ale pre mnohých v tejto oblasti zostali trpké spomienky.

Chcel by som upozorniť, že považujem Rychlíkove Dějiny Slovenska za jeho Opus magnum. Je to výsledok práce a celoživotného premýšľania. Keď som sa ho raz, - pred mnohými rokmi pýtal, prečo on, pôvodom z kultivovanej pražskej rodiny, sa zaujíma tak podrobne o slovenské dejiny, kde sú tie korene jeho záujmu, tak mi povedal, že vďaka svojim jazykovým vedomostiam. Pred viac ako štyridsiatimi piatimi rokmi, angličtina ešte nebola v tejto krajine „Lingua Franca“, a on ako študent sprevádzal pre Čedok výpravy amerických Slovákov, ktoré smerovali na Slovensko. Pri besedách počas cesty hovorili o niektorých témach, ktoré ho zaujali a začal im venovať ďalej pozornosť.

Dějiny Slovenska majú okrem Jana Rychlíka ešte ďalších spoluautorov, Milana Pokorného, Annu Zelenkovú a Jána Gbúra, ktorí knihu dopĺňajú poznatkami o kultúrnom vývoji.

Kniha je doplnená bohatým ilustračným materiálom, ktorý zvyšuje jej hodnotu. Považujem ju aj za významný príspevok k česko-slovenskej vzájomnosti, a napomáha tým k lepšiemu poznaniu jeden druhého.

Vojtech Čelko

LEOŠ JANÁČEK: BRNĚNŠTÍ FILHARMONICI SE TĚŠÍ NA NOVÝ KONCERTNÍ SÁL S MODERNÍ AKUSTIKOU

Janáčkův odkaz je v Brně stále živý: ještě za jeho života se z varhanické školy stala brněnská konzervatoř, v roce 1947 byla založena Janáčkova akademie múzických umění (JAMU), o devět let později brněnská filharmonie a v roce 1965 Janáčkovo divadlo, kde jsou Janáčkovy opery prestižní, pravidelnou a častou součástí repertoáru. V Brně je Janáčkův památník, u kterého se každoročně koná Mezinárodní operní a hudební festival Janáček Brno. Filharmonici čekají na nové Janáčkovo centrum, nový koncertní sál a sídlo Filharmonie Brno, který má mít lepší akustické možnosti. Kdy se projekt změní ve skutečnost? Byla by to pro skladatele nejlepší odměna za jeho celoživotní dílo. V rodném domě v Hukvaldech je další Janáčkův památník, ve zdejší oboře na nás vykoukne socha lišky Bystroušky a po naučné stezce Janáčkův chodníček se můžeme vydat k Janáčkově lavičce na jeho nejoblíbenější romantické místo. Město Brno v rámci projektu Janáčkovo Brno v letošním roce přichystalo velmi pestré oslavy svého geniálního hudebního skladatele, jehož význam je nejen českého, ale i světového měřítka.

Leoš Janáček (3. července 1854, Hukvaldy, 170. výročí narození) byl a je jedním z nejvýznamnějších a neoriginálnějších tvůrců české moderní hudby. Ve světě je nejhnanějším českým autorem. A to hlavně díky operám Její pastorkyňa a Káťa Kabanová, slavná jsou rovněž orchestrálně-vokální díla Glagolská mše, Sinfonietta či rapsodie Taras Bulba. Dvěře ke světové slávě Janáčkově otevřela pražská premiéra Její pastorkyňe roku 1916. V roce 1918 ji pod názvem Jenůfa uvedla vídeňská Dvorní opera a v roce 1924 Metropolitan opera v New Yorku. Autor Lišky Bystroušky a Její pastorkyňe se zabýval pečlivým studiem a trpělivým sběrem lidových motivů a nápěvů nejen ve svém rodišti, ale také na Vsetínsku a v okolí Luhačovic. Při sběru si pozorně všiml tónového spádu lidské řeči, ná-

řečí, které si zapisoval, a tak vznikly jeho "nápěvky mluvy", které používal ve své tvorbě (hlavně operní). Tyto opery nezestárly. Jsou v současné době hrány s obrovským ohlasem na celém světě. Zejména Její pastorkyňa, Káťa Kabanová, Liška Bystrouška. Světoznámé jsou jeho symfonie Taras Bulba, Balada blanická a Sinfonietta. Za jednu z nejkrásnějších skladeb světové hudby je považována Glagolská mše pro sóla, smíšený sbor, orchestr a varhany, kterou Janáček napsal jako sedmdesátiletý autor! Je to věc autorsky velice vyzrálá.

I když skladatel v Hukvaldech prožil „jen jedenáct dětských let“ a poté se mu druhým domovem stalo Brno, do svého rodiště se rád vracel. Zde se rodily skici i hotové partie vrcholných děl Příhody lišky Bystroušky, Věc Makropulos (libretové přepracování stejnojmenné divadelní hry spisovatele Karla Čapka), symfonie Dunaj, Říkadla, Lašské tance, Mládí a oba dva smyčcové kvartety. Narodil se jako deváté ze čtrnácti dětí (!) do chudé rodiny místního kantora Jiřího

Janáčka a jeho ženy Amálie. Podobně jako Smetana už od dětství projevoval nevšední hudební nadání, proto v 11 letech byl přijat do fundace pro hudebně nadané chlapce z chudých rodin při augustiniánském klášteře na Starém Brně. Život a dílo Leoše Janáčka byly od té doby spojené s Brnem, kde se zasloužil o rozvoj nejen hudebního, ale všestranného místního kulturního života. Tak jako u všech slavných skladatelů se hudba stala součástí také Janáčkovy života, zpíval na kůru a hrál na klavír. Studoval v Brně a pokračoval na Skuherského varhanické škole v Praze, poté na konzervatoři v Lipsku a následně ve Vídni. Když se Janáček vrátil zpět do Brna, založil v roce 1881 varhanickou školu a stal se jejím ředitelem, působil jako dirigent a velmi brzy zahájil kariéru skladatele. Klášter dal Janáčkově hudební základ a umožnil mu všeobecné vzdělání. Oženil se se Zdenkou Schulzovou. Z chudého fundatisty se záhy díky nadání, ale také nezměrné houževnatosti a pracovnímu nasazení stal respektovanou českou kulturní osobností. V roce 1894 se Janáček rozhodl jako vůbec první skladatel napsat operu na prozaický text, a to divadelní hru Gabriely Preissové Její pastorkyňa. Práce trvaly téměř deset let a operu dokončil v únoru 1903. Opera Její pastorkyňa měla premiéru v brněnském Mahenově divadle v lednu 1904. Ještě téhož roku požádal Janáček o penzionování, aby se mohl cele věnovat své varhanické škole a komponování. Začal také pravidelně navštěvovat lázně Luhačovice, pobýval ve vile Vlastimila (kterou postavil jako svou první lázeňskou stavbu architekt Dušan Jurkovič), v dnešním Jurkovičově domě, ve vile Jestřábí i v Augustiniánském domě. Nejplodnějším tvůrčím obdobím Leoše Janáčka bylo posledních deset let jeho života. Složil dalších pět operních děl (Výlety pana Broučka, Věc Makropulos, Káťa Kabanová, Příhody lišky Bystroušky) a svá neoriginálnější a nejvzrálější orchestrální díla, především Sinfoniettu, kterou věnoval „svému městu“ Brnu. V roce 1925 mu byl udělen čestný doktorát Masarykovy univerzity, vůbec první v historii této instituce. Byl členem České akademie věd a umění i Pruské akademie umění a po obrovském úspěchu Její pastorkyňe v Antverpách mu belgický král Albert udělil Řytířský řád krále Leopolda.

Dnes ve skladatelově rodných Hukvaldech můžete navštívit Janáčkovu expozici v budově staré školy. Původní budova školy, tak jak se ní skladatel narodil, byla zbořena a na jejím místě

od roku 1877 stojí patrová budova, kde je Informační centrum Hukvaldy, Pamětní síň Leoše Janáčka a minigalerie. Na průčelí je umístěna pamětní deska skladatele. V nedaleké oboře s alejemi dubů, kaštanů a lip, muflony a daňky je pomník Lišky Bystroušky. V obci Hukvaldy lze navštívit také památník skladatele i s dochovanými původními interiéry. Podobná expozice je také v Brně v domku, kde Janáček žil. Nachází se zde audiovizuální sál a kompletně dochovaná pracovna. Nedaleko Olomouce je pak hájenka v Pavlově, která je místem zrodu bajky o „legendární lišce“.

Brněnští připravili tento rok zajímavé pozvání: „Přijďte s námi oslavit narozeniny Leoše Janáčka. Čeká vás celodenní program, koncerty, nahlédnutí do tajů opery Její pastorkyňa i s ukázkami. Nemůže chybět ani blahopřání s dortem, ke kterému se můžete připojit se svými vlastními přáníčky, z nichž vytvoříme na piazzettě před divadlem Janáčkův portrét. Narozeninový dort pro Janáčka upeče jeden z podniků oceněných v rámci Gourmet Brno 2023, a sice Zemanova cukrárna a kavárna podle receptu z kuchařky Janáčkovy hospodyně Máří. Závěr oslavy patří projekci inscenace Její pastorkyňa z londýnské Královské opery... TIC BRNO připravilo jako součást Autentických prohlídek Janáčkovu narozeninovou procházku od Janáčkovy divadla centrem Brna k Památníku Leoše Janáčka. Na připomenutí Janáčkových 170. narozenin bude v jejich den každou celou hodinu od 11:00 do 23:00 padat z orloje na náměstí Svobody hudební skleněná kulička.“ K pestrému velkorysému programu Janáčkových slavností se připojili studenti JAMU a Konzervatoře Brno, sólisté, sbor a orchestr Janáčkovy opery NdB a dirigent Marko Ivanović.

V Hukvaldech se vždy konal festival Janáčkovy Hukvaldy, který byl však přetransformován na Mezinárodní hudební festival Leoše Janáčka v Ostravě. Mezinárodní operní a hudební festival Janáček Brno (ocenění The International Opera Award, letos 9. ročník) pravidelně uvádí inscenace předních světových režisérů, jako jsou Robert Carsen, Robert Wilson, Harry Kupfer, Calixto Bieito, Kornél Mundruczo, David Radok, a spolupracuje s významnými dirigenty jako Sir Charles Mackerras, Jiří Bělohávek, Tomáš Hanus, Tomáš Netopil a další, čímž je v České republice jedinečný.

Daniela Hatinová

BOB DYLAN: PÍSNIČKÁŘ MILUJÍCÍ POEZII A FOUKACÍ HARMONIKU JE PRO NOVINÁŘE RÉBUSEM

Jak si nevzpomenout na ten den? Na první koncert Boba Dylana u nás v pražském Kongresovém paláci. Byl to tenkrát pro příznivce Dylanových legendárních i nových písní i pro novináře v druhé polovině osmdesátek jedinečný okamžik. Koncertoval u nás ve sportovní hale Fortuna na Výstavišti také v roce 1994. A rozhodl se cestovat půl planety k nám i v letošním roce na začátku října. Životopisci ho dnes přirovnávají k největším umělcům všech dob, vedle Mozarta, Shakespeara, Picassa a v populární hudbě vedle Presleyho, Armstronga, Berryho či McCartneyho. Novinářům se zdá zprvu tento zvláštní, nekonvenční a všestranný hudební umělec poněkud neshleditelný. „Odpovídá v samých jinotajích, nadsázkách, citátech....“ jak často komentovali publicisté průběh svých rozhovorů s Bobem Dylanem a přirovnávali ty chvíle k luštění rébusů. Kde se v něm vzalo tak velké odhodlání jít se svými písničkami na trh přeplněný rokenrolovými a countryovými hity? Zpočátku nikdo ani v nejmenším netušil, že newyorský písničkář získá za svoji písňovou tvorbu (600 písní a 125 milionů prodaných nosičů) v roce 2016 Nobelovu cenu.

Bob Dylan, Azkena Rock Festival 2010

Legendární hudební publicista Jiří Černý o něm kdysi napsal: „Rád a intenzivně přemýšlel. O věcech, na nichž mu záleželo. Pokud ho něco nezajímalo, nikdo s ním nehnu...“ Černý také připomíná slova novináře Roberta Sheltona, znalého Dylanovy hudební tvorby: „Písně skládá rychleji, než si je vůbec stačí zapamatovat...“ Bob Dylan je v hudebním světě pojmem. Ke skládání písniček ho inspirovali bluesmani Robert Johnson, Big Bill Broonzy, Muddy Waters a countryo-

Bob Dylan, Toronto

vi hudebníci Hank Williams, Mance Lipscomb, Johnny Cash, ale také ti rokenrolovi Elvis Presley a Carl Perkins, z písničkářů Peter Seeger, z literátů básníci Dylan Thomas, Woody Guthrie a Allen Ginsberg. A on sám také ovlivnil mnoho hudebníků. V rodné Americe pěveckou dvojici Sony and Cher, Bruce Springsteena, Chrise Isaaca, skupiny Byrds, Crosby, Still, Nash and Young, FleetwoodMac, zejména pěveckou dvojici Stevie Nick a Lindsey Buckingham. V Británii inspiroval Beatles, Rolling Stones (Mick Jagger převzal dylanovské frázování), Hollies, Donovan, Simona and Garfunkel, Glenu Hansarda a z nejmladších hudebníků dnes populárního Edda Sheerana. Také však Jimiho Hendrixe, který si Dylanovu „pouhou“ folkrockovou písničku All Along The Watch Tower zadaptoval na underground.

„Bob Dylan, vlastním jménem Robert Zimmermann,“ jak říká ve své populární knize Panorama populární hudby v kapitole věnované Dylanovi publicista Lubomír Dorůžka, „otevřel cestu pro celou generaci zatoulaných

básníků, kteří se v této oblasti začali vyslovovat k problémům, jež v zábavním průmyslu byly až do té doby tabu...“ Dylan se za svoji hudbou vydal po nedokončených vysokoškolských studiích na přelomu padesátek a šedesátek z Minneapolisu, malého a klidného hornického městečka na americko-kanadských hranicích, do rušného New Yorku. Zpíval po kavárnách a studentských klubech, také v klubu Gerdes Folk City. A hlavně v Greenwich Village, kde se setkal s dalšími umělci. „Kdo to je,“ divili se lidé jeho zpěvu i vzhledu. „Kdo je ten chlapík, který má takový zvláštní krákoravý hlas?“ Byl to on, Dylan. Měl skutečně krákoravý hlas, ale v očích neskutečně zářivý trpyt hvězd. V hlavě poezii, na rtech kvílivou foukací harmoniku. Na nohách obyčejné oblýskané džiny, v kapsách neobyčejnou odvahu i sny... Jednoho dne se v hudebním vydavatelství Columbia otevřely dveře a před užaslým producentem Johnem Hammondem stál chlapík s kytarou na zádech a foukací harmonikou. Přišel, aby nahrál písničky. Dost mu na tom záleželo. Šlo o písně většinou přejaté, ale byla tu i Dylanova první vlastní písnička, věnovaná Woodymu Guthrieovi. Píseň měla název Song to Woody. Na Hammondovu otázku, proč ji věnoval právě Woodymu, Dylan řekl: „To proto, že v jeho písních je nekonečný proud lidskosti.“ A tak vzniklo první Dylanovo album s názvem Bob Dylan. Dylana tehdy ještě nikdo neznal. Hammond ale v jeho talent věřil a řekl obchodníkům: „Na tom chlapíkovi mi záleží. Buďte trpěliví. Však uvidíte, jen co se Dylan víc předvede.“ A také že se předvedl, tentokrát s ikonickou písní Blowin' In The Wind, trpělivý producent už věděl, že právě drží eso v rukávu. I on sám však musel postupně přijít té „dylanovštině“ na chuť. Na první pohled a poslech spavému pomalému přežvykujícím frázování i té zvláštní splývavé artikulaci. Jak to popisuje Jiří Černý: „Dylanovština tkví v protahování a splývání hlásek připomínající samomluvu.“ Jakmile tomu přišel producent na chuť, byl jako u vytržení. Zval nového hudebníka do studia a Dylan nahrával písničku za písničkou jako na kolovrátku. Postupně během let vyšla alba, jako například album Freewheelin', kde už na to nebyl Dylan sám, ale zaangażoval několikačlennou skupinu hudebníků. V dalším albu přidal decibely. Přišla další alba, The Time They Are a-dying, dále Highway 61 Revisited, tady už zvukově podpořeném elektrickými kytarami a výraznými umělci Kooperem, Bloomfieldem

Bob Dylan, Barcelona

a hammondkami. Následovalo dvojalbum Blonde On Blond, Nashvillská kontura, což je album s Dylanovým návratem k nostalgickému folku. V roce 1975 vychází album Desire, v roce 1990 album Under The Red Sky, v roce 2006 album Modern Times a v roce 2012 album Tempest s počtou Johnu Lennonovi. Dylanova alba jsou směsí bluesu, rockabilly, folku, country, rocku i popu. Tedy všeho, co si jen může člověk od populární hudby přát. Lubomír Dorůžka ve své knize Panorama populární hudby dále píše, že Dylan nemá ve zvyku přílišné škatulkování či manipulaci se styly. Začínal folkem, přibližoval se rocku či popu a vracel se zas k folkovým kořenům. Libuje si v bluesových skladbách, v jižansko-oklahomském protahovaném zpívání, v poetice alžbětinských vizionářů, francouzských symbolistů i amerických beatníků. Dylan, to je mnoho stylů v jednom. Tohle propojovat umí už skuteční umělci, a proto v Dylanových šlépějích kráčí dnes i tolik populární Edd Sheeran. Zpěvák a hudebník, který lehký folkový popěvek umí přeladit na zemité rap, ten v přímočarý rock a ten zas v refrénu v nostalgickou patetickou píseň. A zatímco Sheeran se rozhodl pro tento rok zamilovat se svými koncerty v létě do Hradce Králové, Bob Dylan zas na podzim do O2 arény Universum v rámci svého letošního hudebního turné, které nazval Tour Rough Rowdy Years.

Daniela Hatinová

NEJEN HUDEBNÍ LITOMYŠL

Litomyšl, renesanční perla východních Čech, je město spjaté s mnoha výjimečnými osobnostmi. Zmíníme například spisovatelku, kuchařku a vlastenku Magdalenu Dobromilu Rettigovou, která zde s celou rodinou žila od roku 1834 v nárožním domě č. 151 na Touloucově náměstí a je pohřbena na zdejších hřbitově. V Litomyšli dvakrát krátce pobývala Božena Němcová, její pobyt připomínají pamětní desky na domech č. 27 a 83 na Smetanově náměstí. Čtrnáct let působil na litomyšlském gymnáziu jako profesor dějepisu a zeměpisu prozaik a dramatik Alois Jirásek. Svou tvorbu spojili s Litomyšlí malíř Josef Matička, grafik Josef Váchal a sochař Olbram Zoubek, jehož sousoší zdobí zdejší Klášterní zahrady. Bohatý je výčet významných litomyšlských rodáků: světově uznávaný astronom a profesor astronomie na univerzitě v Manchesteru Zdeněk Kopal, zakladatel české malířské krajinářské školy Julius Mařák, politik a muzikolog Zdeněk Nejedlý a především hudební skladatel Bedřich Smetana. Smetanovo jméno si každoročně připomínáme díky hudebnímu festivalu, který je s městem neoddělitelně spojen již několik desetiletí.

Autoři výstavy Věra Dvořáčková a Martin Jemelka s ředitelem festivalu Michalem Medkem. Foto Vlasta Mádllová

Vzpomínku na Bedřicha Smetanu a jeho dílo letos umocnilo dvojí smetanovské výročí, 66. ročník Smetanovy Litomyšle byl proto v mnohém výjimečný. Především délkou svého trvání, oproti jiným letům probíhal celý měsíc (8. 6. – 7. 7.). V průběhu těchto čtyř týdnů mohli diváci vidět všechny Smetanovy opery, mnohdy v zajímavém moderním nastudování a za účasti předních hvězd současného hudebního světa. Slavnostní zahajovací koncert se nesl pod taktovkou České filharmonie a přinesl reprezentativní průřez Smetanovou hudební tvorbou. V jednotlivých představeních jsme pak mohli vidět a především slyšet například Kateřinu Kněžikovou, Adama Plachetku nebo Jakuba Hrušou, obdivovat výkony souborů Národního divadla moravskoslez-

Freddie De Tommaso. Foto Craig Gibson

Vernisáž výstavy ve Smetanově domě. Foto Vlasta Mádllová

ského, Národního divadla, Janáčkovy opery Národního divadla Brno, Slovenského Národního divadla Bratislava, Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni, vyslechnout si Symfonický orchestr Českého rozhlasu, Moravskou filharmonii Olomouc, Filharmonii Bohuslava Martinů Zlín a Komorní filharmonii Pardubice. Program oněch čtyř týdnů byl doslova nabitý. Kromě všech oper, uváděných stejně jako loni ve festivalové hale, bylo možné navštívit vystoupení mladých umělců v Klášterních zahradách, komorní koncerty v Zámecké jízdárně nebo koncerty hudby lehčích žánrů ve Smetanově domě.

Z výjimečných hudebních zážitků zmíníme například nové nastudování Dalibora v podání Janáčkovy opery Národního divadla Brno, které v naší tradici nemá obdoby a podle recenzentů dosahuje mezinárodních parametrů. Hudební nastudování v režii Davida Poutneyho a pod taktovkou dirigenta Tomáše Hanuse přirovnal generální ředitel České filharmonie k úrovni salzburského festivalu. Vynikající britský režisér David Poutney, propagátor české hudby, připravil velice aktuální a věrohodné pojetí díla. Děj se odehrává v prostředí autoritářského režimu, možná vojenského diktatury, nechybí podsvětí pronikající do nejvyšších skupin společnosti, zmanipulovaný soudní proces. Dalibor je inspirován postavami bojů za nezávislost Severního Irsku, Jitka pojatá jako romanticky dychtivá mladá revolucionářka. Konec byl zachován tak, jak jej původně zamýšlel Smetana, než se přizpůsobil požadovaným dobovým schématům.

Na své si přišli také milovníci filmové hudby díky pásmu v Jubilejním koncertě na přání – století české písníčky. Už 25. koncert na přání připomněl, že Rok české hudby není jen oslavou klasiků, ale také skladatelů, textařů a interpretů 20. století, jejichž jubilea rok 2024 rovněž přinesl a k nimž patří Jiří Šlitr, Ivo Fischer, Karel Kryl,

Karel Gott, Petr Hapka, Zdeněk Rytíř či Michael Kocáb. O oblíbě a popularitě jejich děl svědčila do posledního místa vyprodaná festivalová hala a nadšené obecenstvo, které si většinu písní, včetně závěrečné Hašlerovy Písníčky české, zpívalo společně s Hanou Holišovou, Lenkou Novou, Vendulou Příhodovou, Ondřejem Rumlem, Lukášem Janotou a Xavierem Baumaxou. Hudbu starších dob připomnělo vystoupení souboru Collegium 1704 nebo varhanní koncert Pavla Svobody v piaristickém chrámu Nalezení sv. Kříže, moderní tóny naopak zazněly v pořadu Jazzová jízda v jízdárně díky vystoupení Rudyho Linky, jednoho z nejlepších jazzových kytaristů světa.

Pomineme-li skvělá nová nastudování Smetanových oper, ať už to byl Dalibor, Dvě vdovy nebo Hubička, pomyslným vrcholem festivalu bylo vystoupení britsko-italského tenoristy Freddieho De Tommassa a sopranistky Iulie Marii Dan příznačně nazvané Hvězdy operního nebe. Na programu jejich vystoupení byly árie, dueta, intermezza a přehledy z oper Giuseppe Verdiho, George Bizeta a Bedřicha Smetany, italské písně méně známých skladatelů Vincenza Belliniho, Francesca Paola Tostiho, Ernesta De Curtise a Salvatora Cardilla. Freddie De Tommaso, který je díky svému pěveckému umění i vzhledu právem považován za nástupce Luciana Pavarottiho, měl v České republice svou premiéru a litomyšlské publikum dostatečně přesvědčil o svých kvalitách. Stejně ovace si vysloužila Iulii Mariou Dan skvěle česky zazpívaná slavná árie z Dvořákovy Rusalky. Světovou premiéru měl v podání obou protagonistů duet Jenika a Mařenky Věrné naše milování v anglické verzi, na češtinu si prý ani jeden z interpretů zatím netroufl. Snad příští rok...

Čím vším se letošní festival ještě odlišoval od těch předchozích? Zcela jistě vynikajícími ouverturami, které předcházely všem operám a většině koncertů. Konaly se v kostele sv. Anny, skvěle je moderoval Ondřej Tikovský a diváci se díky nim mohli seznámit s okolnostmi vzniku díla, s jeho interpretací, s umělci nebo se zajímavostmi ze zkoušek a zákulisí. Neméně podstatnou změnou je personální i generační obměna ve vedení festivalu. Jeho novým ředitelem se stal Michal Medek; po mnoha letech ukončil své působení ve své funkci uměleckého ředitele Vojtěch Štríteský a pomyslně žezlo od něho převzal Marek Šulc. O současném i budoucím ročníku, kontinuitě i svých představách mluvil designo-

vaný umělecký ředitel v rozhovoru pro Festivalové noviny. (Festivalové noviny. Noviny Národního festivalu Smetanova Litomyšl 2024, č. 5, s. 6–7.) V čem vidí jedinečnost letošního festivalu? „Byl výjimečný z mnoha hledisek. Festival byl nejrozsáhlejší ve své historii, a to jak počtem dní, tak nabídkou oper, koncertů, projektů a akcí. Vnímám jsem pozitivní ohlasy na kompletní provedení Smetanových oper. Zazněla jeho známá díla v nových úpravách. Vedle toho mě těší menší koncerty. Ať už to byly koncerty v piaristickém chrámu, které opět letos dokázaly, jak hluboká je duchovní hudba, nebo komorní koncerty v jízdárně.“ V závěru rozhovoru nesměla chybět pozvánka na další ročník a náznak toho, nač se můžeme těšit: „Na festival, který se vrátí do svého tradičního časového rozsahu. 14. června otevřeme 67. ročník zahajovacím koncertem a Velké finále se uskuteční 6. července. Všichni v týmu věříme, že se společně s diváky vrátíme s velkými koncerty a operou na II. nádvoří Státního zámku Litomyšl. Vedle symfonických koncertů a tří národních divadel z celého Česka přivítáme špičkové interprety i v rámci koncertů komorní a duchovní hudby. Je pro mě jako pro budoucího festivalového dramaturga nesmírně štěstí, radost a velký závazek zároveň navazovat na skvělou a významnou práci Vojtěcha Strítěského. Právě on vybudoval dramaturgicky velmi silnou a úspěšnou festivalovou značku. Festival se rozhodně nebude ubírat dramaticky jiným směrem, než jaký je doposud. Společně s ředitelem festivalu Michalem Medklem chceme nabízet divákům vytříbený mix oper, symfonických a vokálních koncertů, hudbu duchovní, komorní, velmi starou i současnou.“

Tolik tedy k hudebnímu svátku, ale vraťme se k názvu příspěvku. Proč Litomyšl nejen hudební? Hudební program byl totiž v tomto roce doplněn zajímavou výstavou nazvanou Na smetanovské vlně s podtitulem Voda v životě a díle Jana a Bedřicha Smetanových. Vernisáž výstavy se uskutečnila 14. června 2024 ve Smetanově domě, kde byla k vidění do konce srpna. Poté se přesune do budovy Hučáku v Hradci Králové (září a říjen) a bude zakončena v Automatických mlýnech v Pardubicích (listopad a prosinec). Výstavu připravil autorský tým z Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd ČR ve složení Věra Dvořáčková, Vlasta Mádlová a Martin Jemelka díky podpoře programu Strategie AV21 – Voda pro život, pod záštitou hejtmana Pardubického

Ze soutěže dětských kreseb. Foto Vlasta Mádlová

kraje Martina Netolického a s podporou Královéhradecké provozní, a. s.

Výstava představuje dva příslušníky rodu Smetanů: všem známého hudebního skladatele Bedřicha a v širší veřejnosti zřejmě méně rezonujícího Jana, hydrologa a hydroteknika. Obě osobnosti autoři originálně propojili skrze motiv vody: prezentují ho jako silný inspirační zdroj ve vědě, technice i umění. V případě Bedřicha Smetany poukazují nejen na odraz vody v jeho díle, ale také na obecné vnímání krajiny společností 19. století. V případě Jana Smetany je voda chápána jako přírodní síla, kterou lze pomocí poznatků technických věd obrátit ve prospěch člověka – výstavbou přehrad, jezů a vodních koridorů.

Koncepci výstavy a její hlavní ideu představila na vernisáži za všechny autory Věra Dvořáčková. Vysvětlila, jakou souvislost mají voda, hudba, technika, Litomyšl a rodina Smetanova, jak se vůbec zrodila myšlenka ve městě Bedřicha Smetany představit jeho jmenovce Jana. Na atraktivně zpracovaných panelech jsou k vidění fotografie techniky, míst a osob, které s tématem souvisejí, písemné dokumenty, rodokmeny, vše doprovázeno srozumitelným a zajímavým textem. Vernisáž doprovázelo hudební vystoupení a výstava dětských kreseb s motivem vody a Bedřicha Smetany, které díky své originalitě a nápaditému zpracování vzbudily zájem všech přítomných a jejichž tvůrci byli právem odměněni.

Ti, kteří měli to potěšení zúčastnit se některé z ouvertur a hudebního programu, jistě potvrdí, že festival nadále zůstává v dobrých a schopných rukou. Novému vedení slouží ke cti, že respektuje zavedené tradice a chce na ně navazovat, sympaticky však působí také ambice ještě posunout už tak vysoko nastavenou latku. Držme jim prstům!

Marie Bahenská

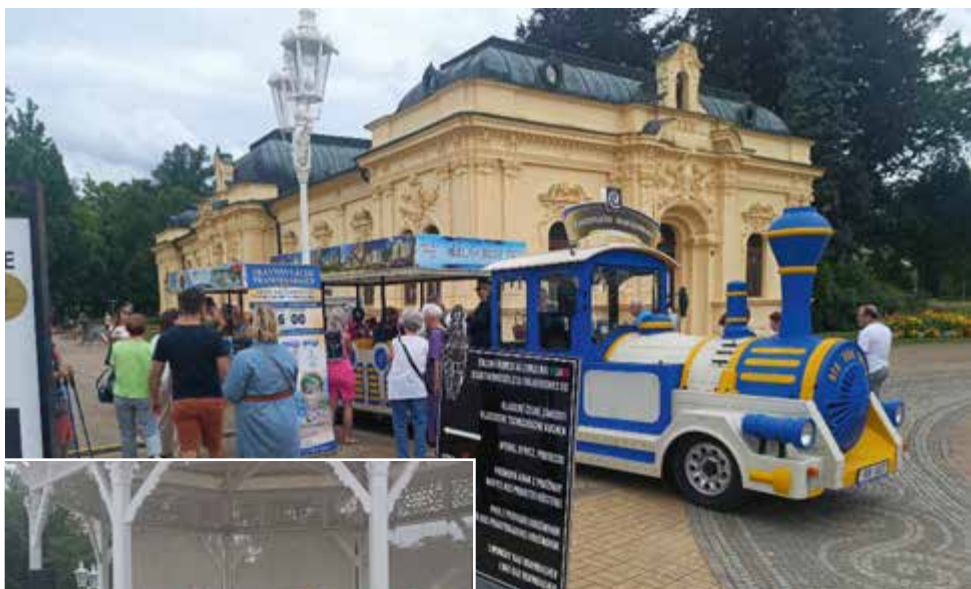
FRANTIŠKOVY LÁZNĚ OSLAVILY ZÁPIS NA SEZNAM SVĚTOVÉHO DĚDICTVÍ UNESCO

V sobotu 27. července proběhly u Františkova pramene oslavy třiletého výročí zapsání Františkových Lázní na Seznam světového dědictví UNESCO. Zapsáno bylo jedenáct předních lázeňských měst Evropy v rámci nominace Slavné lázně Evropy/Great Spas of Europe. Z České republiky tam jsou kromě Františkových Lázní i Karlovy Vary a Mariánské Lázně.

Oslavy začaly v 10 hodin pochodem mažoretěk a dechového orchestru, po němž proběhlo oficiální zahájení starostkou města Mgr. Lenkou Průšovou. „My všichni františkolázeňští, kteří tu bydlíme, máme být rozhodně na co pyšní. Protože právě Františkovy Lázně jsou v kontextu světových lázeňských měst vnímány jako vzor lázeňského evropského města a na to musíme být rozhodně pyšní,“ řekla starostka. V 11 hodin začal rozhovor „Lázeňští lékaři – průkopníci úspěchu lázeňských měst“ s historikem Štěpánem Karlem Odstrčillem a františkolázeňskou rodačkou a etnografkou Ulrike Zischka. Oba ještě vedli od 16 hodin téměř dvouhodinovou prohlídku města. Ulrike Zischka, jejíž otec byl

lékařem a asistentem věhlasného prof. Rudolfa Jaksche na klinice v Praze, žije nyní v Mnichově. Prof. Jaksch se zasloužil na přelomu 19. a 20. st., že ve Františkových Lázních, které byly známy především jako lázně pro léčbu ženské neplodnosti, zavedl léčbu kardiologických problémů. Tato indikace se tu od té doby provozuje. V Lázních je rovný terén, a tak se pacient po infarktu může dobře zotavovat. V té době vznikají cesty,

obaroka a pozdní secese ve Školní ulici. Dnes je ve vile umístěna Základní umělecká škola. Po významném českém gynekologovi a zakladateli českého porodnictví MUDr. Pawlikovi je pojmenován hotel. Zajímavé byly také diskuze „Co předcházelo zápisu Slavných lázeňských měst Evropy?“ s Vladimírem Kajlíkem, který spolupracoval na přípravě nominace západočeských lázní do UNESCO, a s Olgou Bukovičovou, která působí jako koordinátorka pro světové dědictví v Žatci.

Poutavý byl rozhovor s Jaroslavem Špičkou, ředitelem Chrámu Chmele a Piva v Žatci a zároveň Site manažerem památky „Žatecká krajina žateckého chmele.“ „Za poslední léta jsme realizovali také několik

úspěšných propagačních, vědeckých a edukačních projektů, což kvitoval poradní orgán ICOS, který prováděl hodnocení nominace. Zmínil bych například Interaktivní mapu nominované oblasti nebo edukační hru Cesta chmele. Město již zpracovalo několik koncepčních materiálů, jako je Management Plan anebo Strategie rozvoje turistického ruchu, které pomohou městu a krajíně uskutečnit potřebné kroky pro zajištění bezproblémové návštěvnosti a turistických služeb,“ vysvětlil ředitel Špička. Na Seznamu světového dědictví se nachází desítky kulturních zemědělských krajín, ať již jde o krajiny viniční nebo tvořené olivovníky, čajovníky, rýžové terasy či kávové plantáže. Chmelová krajina s chmelářským městským zázemím na seznamu dosud nefigurovala a zápisem byla uznána její celosvětová jedinečnost. Žatec o zápis na prestižní seznam usiloval od roku 2007, jde o sedmáctý zápis České republiky na tento prestižní seznam.

Samozřejmě nechybělo občerstvení. V dílně lázeňských oplatek si návštěvníci mohli namíxovat vlastní příchut' a u dalšího stánku ochutnat třeba palačinky a další dobroty. To vše za hudebního doprovodu Lucie Víškové a kapely Jazz Cakes. Stánek s přírodními léčivými zdroji před budovou uhličitých lázní představil procedury – Františkovy Lázně AQUAFORUM a.s. Zdarma bylo možné navštívit uhličitý plynový lázeň na 15minutovou proceduru nebo zkusit parafinový zábal na ruce, eventuálně si nechat změřit množství tuku, svalů a další hodnoty v těle. Pro děti byl připraven Lázeňský UNESCO workshop. U stánku Chrám Chmele a Piva ze Žatce byly k ochutnání čtyři piva z řemeslného pivovaru Pioneer Beer. U stánku firmy Hülkárna si přišli na své dámy i páni. Pro dámy byly k dispozici klobouky a pro pány vycházkové hole. Od 16.30 se uskutečnil v hudebním pavilonu koncert Zábavního orchestru Kraslice. Mezi Uhličitými lázněmi plynovými, Pramenem František a Lázeňskou poliklinikou byla na šesti panelech výstava Slavná lázeňská města Evropy.

Oceněné evropské lázně na seznamu UNESCO: Česká republika: Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Františkovy Lázně; Německo: Baden-Baden, Bad Ems, Bad Kissingen; Belgie: Spa; Francie: Vichy; Itálie: Montecatini Terme; Rakousko: Baden bei Wien; Velká Británie: Bath. Organizace ICOMOS ve svém posudku mj. potvrdila, že Slavné lázně Evropy jsou výjimečným dokladem fenoménu evropského lázeňství, které

vzrůstalo především od 18. do počátku 20. století a přineslo řadu inovativních myšlenek v oblasti balneologie, medicíny, městského plánování a architektury i trávení volného času.

Uvnitř Dvorany Glauberových pramenů byla instalována výstava Žatec a krajina žateckého chmele. Po celou dobu oslav se mohli návštěvníci zapojit do UNESCO vědomostní soutěže: Znáte Františkovy Lázně a Žatec? Vyhlášení vítězů vědomostní soutěže ukončilo oslavy. Kvíz měl 14 otázek, nikdo z téměř 70 soutěžících nezodpověděl správně všech 14. Čtyřem soutěžícím chyběla pouze jedna správně zodpovězená otázka ke 100% úspěšnosti.

Jaromír Hampl
Foto: Město Františkovy Lázně, J. Hampl

Vydává výbor Klubu kultury Syndikátu novinářů ČR pro své členy

Redakce časopisu KULTURA

Šéfredaktor:
Mgr. Hasan Zahirović, Ph.D. (hz)

Redakční rada:
PhDr. Marie Bahenská, Ph.D. (mb)
PhDr. Vojtech Čelko (čel)
PhDr. Aleš Holub (ah)
Mgr. Jaroslava Smolová
Ing. Jaromír Hampl, CSc. (jh)

Korektorka:
PhDr. Karla Milošovičová

Grafická úprava čísla:
Jakub Tichý

Errata z minulého čísla 2:

str. 8: správný titul: Christian Leotta v Praze
str. 28–31: článek Zbiroh je na str. 42
Článek na str. 28 je tu podruhé s fotkami, které se k němu nevztahují, ale patří k článku
o výstavě Kde domov můj.

Mušo Šahman

Evidováno u Ministerstva kultury ČR pod číslem: E 11045
Tisk: INDIGOPRINT, s. r. o.
Distribuce: Adiservis, s.r.o.

Klub kultury Syndikátu novinářů České republiky
Senovážné náměstí 23, 110 00 Praha 1
klubkulturypraha@gmail.com
www.syndikat-novinaru.cz/kluby-regiony/kluby/klub-kultury/zakladni-informace/

Mušo Šahman